

EUROPEAN CAPITAL
OF CULTURE

Η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2021 στην Ελλάδα

Η τελική έκθεση της επιτροπής επιλογής

**Αθήνα, Δεκέμβριος
2016**

Περιεχόμενα

<u>Εισαγωγή</u>	<u>4</u>
<u>Επιτροπή επιλογής</u>	<u>4</u>
<u>Προεπιλογή</u>	<u>4</u>
<u>Συνεδρίαση επιλογής</u>	<u>5</u>

Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης το 2021 5

Αξιολόγηση των υποψηφιοτήτων 6

Ελευσίνα 7

Πλαίσιο 7

Πολιτιστική Στρατηγική 7

Ευρωπαϊκή Διάσταση 8

Καλλιτεχνικό πρόγραμμα 9

Ικανότητα 10

Προβολή 11

Διαχείριση 11

Περίληψη 12

Καλαμάτα 13

Πλαίσιο 13

Πολιτιστική Στρατηγική 13

Ευρωπαϊκή Διάσταση 13

Καλλιτεχνικό πρόγραμμα 14

Ικανότητα 15

Προβολή 16

Διαχείριση 16

Περίληψη 17

Ρόδος 17

Πλαίσιο 17

Πολιτιστική Στρατηγική 17

Ευρωπαϊκή Διάσταση 18

Καλλιτεχνικό πρόγραμμα 18

Ικανότητα 20

Προβολή 20

Διαχείριση 20

Περίληψη 21

Επόμενα βήματα 22

Επίσημη Ανάθεση 22

Βραβείο Μελίνα Μερκούρη 22

Η φήμη μιας ΠΠΕ 22

Η φάση της παρακολούθησης 22

Οι συστάσεις της επιτροπής στην Ελευσίνα 23

Διακυβέρνηση 23

Πρόγραμμα 24

Εισαγωγή

Η παρούσα είναι η έκθεση της επιτροπής επιλογής (εφεξής η «επιτροπή») για το διαγωνισμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης (ΠΠΕ) του 2021 για την Ελλάδα.

Το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (εφεξής το «Υπουργείο») είναι η διαχειριστική αρχή του διαγωνισμού.

Ο διαγωνισμός διέπεται από:

- την Απόφαση 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 (εφεξής «απόφαση» 1)
- τους Κανόνες της Διαδικασίας- «Διαγωνισμός για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης του 2021 στην Ελλάδα» (εφεξής οι «Κανόνες»), που έχουν υπογραφεί από τον Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού και έχουν δημοσιευτεί στον ιστότοπο του Υπουργείου τον Απρίλιο του 2015.

Επιτροπή Επιλογής

Η επιτροπή επιλογής αποτελείται από 12 μέλη. Τα δέκα από αυτά ορίζονται από τους θεσμούς και τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Επιτροπή των Περιφερειών) σύμφωνα με το άρθρο 6 της Απόφασης. Το υπουργείο όρισε δύο μέλη σύμφωνα με το Άρθρο 6 της Απόφασης.

Η επιτροπή όρισε τον Steve Green Πρόεδρο και τον Απόστολο Καλφόπουλο Αντιπρόεδρο. Όλα τα μέλη της επιτροπής υπέγραψαν μια δήλωση μη σύγκρουσης συμφερόντων και εμπιστευτικότητας και στις δύο συναντήσεις της επιτροπής.

Προεπιλογή

Ο διαγωνισμός διακρίνεται σε δύο φάσεις: την προεπιλογή και την τελική επιλογή. Το υπουργείο απηύθυνε πρόσκληση για υποβολή αιτήσεων σε όλες τις ελληνικές πόλεις στις 9 Δεκεμβρίου 2014. Μέχρι τη λήξη της προθεσμίας, στις 30 Νοεμβρίου 2015, κατατέθηκαν δεκατέσσερις αιτήσεις.

Η επιτροπή συνεδρίασε στην Αθήνα από τις 22 ως τις 26 Φεβρουαρίου 2016 για τη διαδικασία της προεπιλογής. Η επιτροπή έκανε σύσταση στο υπουργείο να καλέσει τρεις πόλεις (Ελευσίνα, Καλαμάτα και Ρόδο) για το στάδιο της τελικής επιλογής. Η έκθεση της επιτροπής είναι δημοσιευμένη στους ιστοτόπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Υπουργείου.

Ο Έλληνας Υπουργός Πολιτισμού αποδέχτηκε τη σύσταση της Επιτροπής και το Υπουργείο κάλεσε τις τρεις αυτές πόλεις να υποβάλλουν τις αναθεωρημένες αιτήσεις τους έως τις 5 Οκτωβρίου 2016.

Και οι τρεις πόλεις κατέθεσαν τις αναθεωρημένες αιτήσεις (φακέλους υποψηφιότητας) εμπρόθεσμα.

¹http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.132.01.0001.01.ENG

² <http://ecoc2021.culture.gr/>

³ Οι φάκελοι υποψηφιότητας είναι διαθέσιμοι στον ακόλουθο σύνδεσμο

<http://ecoc2021.culture.gr/bid-books-of-the-greek-candidate-cities-for-the-ecoc-2021/>

⁴ https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/files/ecoc-2021-greece_en.pdf

Μεταξύ της διαδικασίας προεπιλογής και της τελικής επιλογής έγιναν τα ακόλουθα βήματα:

- Και οι τρεις πόλεις συνεδρίασαν με τον Πρόεδρο της επιτροπής μέσω video-conference για να ζητήσουν επεξηγήσεις σε σχέση με τις συστάσεις της έκθεσης προεπιλογής.
- Τέσσερα μέλη της επιτροπής (Alain Hutschinson, Απόστολος Καλφόπουλος, Pauli Sironen και Ιωάννης Τροχόπουλος) επισκέφθηκαν και τις τρεις πόλεις το Νοέμβριο του 2016 και πέρασαν μία μέρα στην κάθε μία. Τους συνόδεψαν παρατηρητές του Υπουργείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα μέλη της Επιτροπής διηγήθηκαν την εμπειρία τους στην ολομέλεια κατά τη συνεδρίαση για την επιλογή.

Συνεδρίαση Επιλογής

Η συνεδρίαση για την τελική επιλογή έγινε στην Αθήνα στις 10 και 11 Νοεμβρίου 2016.

Εκπρόσωποι του Υπουργείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παραβρέθηκαν στη συνάντηση ως παρατηρητές. Οι παρατηρητές δε συμμετείχαν στις συζητήσεις ούτε στην απόφαση της επιτροπής.

Οι υποψήφιοι πόλεις εμφανίστηκαν ενώπιον της επιτροπής με αλφαβητική σειρά. Κάθε πόλη έκανε μια παρουσίαση 30 λεπτών και έπειτα ακολούθησε ένας γύρος Ερωτήσεων και Απαντήσεων διάρκειας 75 λεπτών. Οι αντιπροσωπείες είχαν μέχρι δέκα μέλη.

Ο Πρόεδρος της επιτροπής ανακοίνωσε τη σύστασή της σε μία συνέντευξη τύπου μετά τη συνεδρίαση παρουσία του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης το 2021

Το 2021 θα είναι η τέταρτη φορά που η Ελλάδα θα φιλοξενήσει το θεσμό της ΠΠΕ, μετά το 1985 με την Αθήνα, το 1997 με τη Θεσσαλονίκη και το 2006 με την Πάτρα. Το 2021 θα υπάρχουν τρεις ΠΠΕ. Η Τιμισοάρα της Ρουμανίας και το Νόβι Σαντ της Σερβίας έχουν ήδη επιλεγεί από τις επιτροπές επιλογής και περιμένουν την επίσημη ανάθεση.

Τα κριτήρια επιλογής μιας ΠΠΕ έχουν αλλάξει αρκετά από το 1985. Πλέον έχουμε καταλάβει καλύτερα το ρόλο του πολιτισμού σε μια πόλη και στην ευρωπαϊκή ανάπτυξη. Μια συγκεκριμένη νέα εξέλιξη είναι η προϋπόθεση να έχει μια πόλη επίσημη μεσοπρόθεσμη πολιτιστική στρατηγική. Αυτό διασφαλίζει ότι ο θεσμός της ΠΠΕ αποτελεί μια συνιστώσα της γενικότερης προόδου της πόλης και όχι ένα ευκαιριακό γεγονός, καθώς ενισχύει τη σημασία της βιώσιμης πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής κληρονομιάς.

Η επιλογή μιας ΠΠΕ βασίζεται στο πρόγραμμα που έχει σχεδιαστεί ειδικά για το έτος της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας όπως περιγράφεται στο φάκελο υποψηφιότητας, και όχι στην παρούσα πολιτιστική προσφορά της πόλης ή την πολιτιστική της κληρονομιά.

Η επιτροπή αξιολόγησε κάθε υποψήφια πόλη ξεχωριστά και τις συνέκρινε χρησιμοποιώντας τους στόχους του προγράμματος της ΠΠΕ (άρθρο 2 της Απόφασης) και τα έξι ειδικά κριτήρια του άρθρου 5:

- Συνεισφορά στην μακροπρόθεσμη πολιτιστική στρατηγική της πόλης
- Ευρωπαϊκή Διάσταση
- Πολιτιστικό και καλλιτεχνικό περιεχόμενο
- Ικανότητα ολοκλήρωσης
- Προβολή
- Διαχείριση

Στην επιτροπή παρουσιάστηκαν τρεις υποψηφιότητες από πόλεις με διαφορετικές συνθήκες και πρότειναν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις στο θεσμό της ΠΠΕ. Και οι τρεις υποψήφιες πόλεις σκόπευαν να συμπεριλάβουν και τη γύρω περιοχή. Και οι τρεις τοποθετήθηκαν όχι μόνο στο ελληνικό πλαίσιο αλλά και στο ευρωπαϊκό.

- Η Ελευσίνα θέλει να προχωρήσει από το βαρύ βιομηχανικό παρελθόν της σε ένα μέλλον προσανατολισμένο στο σύγχρονο πολιτισμό που δε θα βασίζεται πλέον στην παραδοσιακή αγορά του τουρισμού και θα δίνει μια εναλλακτική εικόνα της Ελλάδας.
- Η Καλαμάτα θέλει να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που της δόθηκαν από τους νέους χερσαίους και εναέριους δρόμους επικοινωνιών για να αποτελέσει το παράδειγμα μιας περιφερειακής αλλά δυνατής πόλης σε μια χώρα όπου όλα είναι συσσωρευμένα στην πρωτεύουσά της.
- Η Ρόδος φιλοδοξεί να αναπτύξει την ήδη επιτυχημένη αγορά μαζικού τουρισμού, επιμηκύνοντας τη σαιζόν και αναπτύσσοντας μια βελτιωμένη προσφορά πολιτιστικού τουριστικού προϊόντος.

Υπάρχουν πολλές ανάλογες πόλεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση που αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις. Οι τρεις ελληνικές πόλεις έχουν όλες πολλά να μάθουν από άλλες πόλεις, μέσω των προγραμμάτων ΠΠΕ, ώστε να βοηθηθούν στην ευρύτερη πρόοδό τους. Και οι τρεις θέλουν να θέσουν τον πολιτισμό (και μιλάμε για τον πολιτισμό με την ευρύτερη έννοια, όχι απλά για τις τέχνες) στο επίκεντρο του πολιτιστικού, κοινωνικού και οικονομικού τους μέλλοντος. Και οι τρεις αναγνώρισαν ότι για να συντελεστεί μια μεταμόρφωση στις πόλεις τους, ένα ετήσιο πρόγραμμα δεν είναι αρκετό. Έχουν εγκρίνει ως εκ τούτου πολιτιστικές στρατηγικές για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Οι αξιολογήσεις που ακολουθούν στην παρούσα έκθεση καταγράφουν τα βασικά σημεία των συζητήσεων της επιτροπής, καθώς και τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία της κάθε υποψηφιότητας. Η επιτροπή πρέπει να κάνει συστάσεις στην πόλη που θα επιλέξει και τις συστάσεις αυτές μπορείτε να τις βρείτε στο τέλος της έκθεσης. Η επιτροπή θα έκανε ανάλογες συστάσεις σε όποια πόλη και αν επέλεγε.

Μετά τις παρουσιάσεις, η επιτροπή συζήτησε τα πλεονεκτήματα της κάθε πόλης σε σχέση με τα κριτήρια και έπειτα, κατά τη διάρκεια της τελικής συζήτησης, συγκρίθηκαν οι αιτήσεις μεταξύ τους.

Κάθε μέλος της επιτροπής προσπάθησε να δει αν οι υποψηφιότητες όπως παρουσιάστηκαν στους φακέλους υποψηφιοτήτων, στις παρουσιάσεις και στις απαντήσεις πληρούσαν τα κριτήρια, όπως τα ερμήνευε ο καθένας, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη και το feedback από τις επισκέψεις.

Η επιτροπή αφού εξέτασε προσεκτικά τις τρεις υποψηφιότητες, κατέληξε σε συμφωνία. Συνεπώς, η επιτροπή ομόφωνα συστήνει στο Υπουργείο να ορίσει την Ελευσίνα, ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2021.

Αξιολόγηση των υποψηφιοτήτων

Οι ακόλουθες αξιολογήσεις καταγράφουν τις βασικές πλευρές των συζητήσεων της Επιτροπής. Στην περίπτωση της Ελευσίνας, οι συστάσεις γίνονται και στην αξιολόγηση και αργότερα στην έκθεση για να βοηθήσουν τη μετάβαση από την υποψηφιότητα στην υλοποίηση.

Οι φάκελοι υποψηφιοτήτων των τριών υποψήφιων πόλεων βρίσκονται
αναρτημένοι παρακάτω

<http://ecoc2021.culture.gr/bid-books-of-the-greek-candidate-cities-for-the-ecoc-2021/>

Ελευσίνα

Πλαίσιο

Η Ελευσίνα παρουσίασε την υποψηφιότητά της με το όνομα «Eleusis21». Η πόλη θεωρεί ότι η υποψηφιότητά της θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την πρόοδο και την εξέλιξη της από το βαρύ βιομηχανικό και μολυσμένο παρελθόν της «γκρι βιομηχανικής πόλης» σε μια νέα βιώσιμη αστική οικονομία στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή των Αθηνών. Η Ελευσίνα συνεχίζει να επενδύει στον πολιτισμό, τον οποίο βλέπει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη μετάβαση αυτή. Μέσω του θεσμού της ΠΠΕ, η πόλη φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα ελκυστικό περιβάλλον για νέους ανθρώπους με τεχνογνωσία και καινοτόμες ιδέες έτσι ώστε να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους. Η πόλη φιλοξενεί το φεστιβάλ των Αισχυλείων και άλλα φεστιβάλ και λαογραφικούς συλλόγους.

Η πρότασή της περιλαμβάνει και δραστηριότητες στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής.

Η πρόταση της υποψηφιότητας για ΠΠΕ φέρει τον τίτλο «Μετάβαση στην EUphoria». Αποτελείται από έναν πυρήνα που βασίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες, τις «EU Working Classes» (αντίκτυπος σε ανθρώπινο και οικονομικό επίπεδο), το «EUenvironment» (επαναπροσδιορισμός της σχέσης μας με το περιβάλλον) και η «EUrbanisation» (ο αντίκτυπος της μετάβασης στην κοινωνία).

Πολιτιστική Στρατηγική

Η πολιτιστική στρατηγική της πόλης καλύπτει δέκα χρόνια, από το 2016 έως το 2025. Βασίζεται στην αρχική υιοθέτηση της Ατζέντας 21 για τον πολιτισμό έως τις αρχές του 2016, με μια πιο λεπτομερή Πολιτιστική Στρατηγική, η οποία εγκρίθηκε το Σεπτέμβριο του 2016. Η στρατηγική έχει τέσσερις στρατηγικές φιλοδοξίες: να εστιάσει στην καινοτομία και στην παραγωγή σύγχρονου πολιτιστικού προϊόντος, να ενισχύσει τη συμμετοχή και την ψυχαγωγία των πολιτών καθώς και τον οικονομικό αντίκτυπο των τεχνών και του πολιτισμού.

Η Πολιτιστική Πρωτεύουσα παίζει κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση της στρατηγικής. Η Επιτροπή καλωσόρισε την ξεκάθαρη δήλωση προθέσεων της στρατηγικής που περιλαμβάνει το διπλασιασμό σχεδόν του προϋπολογισμού για τον πολιτισμό από το 2021. Στο προτεινόμενο πρόγραμμα της ΠΠΕ αναφέρονται ξεκάθαρα τα στοιχεία εκείνα που θα συνεχιστούν μετά το πέρας του θεσμού είτε ως αυτόνομα φεστιβάλ ή θα ενσωματωθούν σε άλλα φεστιβάλ. Η επιτροπή χαιρετίζει τη θέληση όχι για τη δημιουργία θεσμών με υψηλά κόστη αλλά για την παραγωγή σύγχρονου πολιτιστικού προϊόντος. Η επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη τη βασική στρατηγική, η οποία δίνει έμφαση στη συμμετοχή των πολιτών.

Το πρόγραμμα της ΠΠΕ περιλαμβάνει ένα σημαντικό πρόγραμμα, το Κέντρο Δημιουργίας Υποδομών και Καινοτομίας, για την ενίσχυση της πολιτιστικής διαχείρισης της πόλης. Αναμένεται να συνεχιστεί και μετά τη λήξη της ΠΠΕ.

Η επιτροπή αναγνώρισε τον πιθανό πολιτιστικό αντίκτυπο της ΠΠΕ. Ειδικότερα, η επιτροπή εκτίμησε ότι η πρόταση δείχνει να κατανοεί το γεγονός ότι κάτι τέτοιο θα πάρει χρόνο και δεν μπορεί να συντελεστεί σε ένα μόνο ημερολογιακό έτος. Αυτό ισχύει ιδιαίτερος για την εικόνα της πόλης και τη φήμη της. Η εστίαση στη σύγχρονη παραγωγή είναι υγιής και η επιτροπή χαιρετίζει το γεγονός ότι η ανάπτυξη του προγράμματος φιλοδοξεί το προϊόν που θα παρέχει η Ελευσίνα να είναι συμπληρωματικό και όχι

ανταγωνιστικό προς τη γείτονα πόλη, την Αθήνα. Το ίδιο ισχύει επίσης και για την ανάπτυξη της δημιουργικής βιομηχανίας. Η επιτροπή αναγνώρισε τα πλεονεκτήματα των «Πολιτιστικών Συμβουλίων της Γειτονιάς» όχι μόνο γιατί θα επιδράσουν στον πολιτισμό αλλά και γιατί αποτελούν βασικό κορμό της επίδρασης στην κοινωνία, κάτι που αποτελεί κριτήριο επιλογής της ΠΠΕ. Η επιτροπή πιστεύει ότι οι τομείς που θα επιδράσουν στην κοινωνία, χρίζουν περαιτέρω ανάπτυξης. Οι «Κάθετοι Κήποι» και η μετατροπή των άδειων χώρων αποτελούν καλά σημεία εκκίνησης.

Η επιτροπή θεώρησε ότι τα σχέδια για την ανάπτυξη της δημιουργικής και πολιτιστικής βιομηχανίας ως οικονομικού παράγοντα ανάπτυξης της πόλης δεν ήταν αρκετά καλά προετοιμασμένα δεδομένης της εγγύτητας με την Αθήνα. Απαιτείται μια πιο στιβαρή επιχειρηματική προσέγγιση, και όχι απλά πολιτιστική, σε συνεργασία με το Τμήμα Οικονομικής Ανάπτυξης του Δημοτικού Συμβουλίου. Στις συστάσεις της επιτροπής για το 2017, συμπεριλαμβάνεται η ενδεδειγμένη χαρτογράφηση της δημιουργικής βιομηχανίας στην πόλη που θα οδηγήσει σε μια μελέτη οικονομικών επιπτώσεων. Με τη σειρά της, αυτή θα οδηγήσει σε ένα λεπτομερές επιχειρηματικό σχέδιο ανάπτυξης που θα εστιάζει στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών.

Η επιτροπή δεν είχε πειστεί αρκετά σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις. Υπάρχει αρκετή βιβλιογραφία σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις των ΠΠΕ και ο φάκελος υποψηφιότητας δεν τις τεκμηριώνει, παρά έμενε μόνο σε ισχυρισμούς.

Η επιτροπή επεσήμανε ότι στο φάκελο υποψηφιότητας δεν έγινε λόγος για τη διαδικασία παρακολούθησης. Η παρακολούθηση είναι υψίστης σημασίας για τη διαχειριστική ομάδα της ΠΠΕ, έτσι ώστε να μπορεί να λαμβάνει κατανοητό feedback κατά την περίοδο της εφαρμογής του σχεδίου. Διακρίνεται μάλιστα σε μακροπρόθεσμη παρακολούθηση και σε αξιολόγηση των βαθύτερων επιπτώσεων.

Το σχέδιο είναι να υπάρξει μια δεκαετής διαδικασία αξιολόγησης. Οι άλλες δύο ΠΠΕ για το 2021 ακολουθούν παρόμοια προσέγγιση και η επιτροπή συστήνει στην Ελευσίνα να συνεργαστεί μαζί τους εν είδει κοινοπραξίας. Η επιτροπή σημείωσε επίσης τη χρήση του χρηματικού ποσού του βραβείου Μελίνα Μερκούρη, σε περίπτωση που απονεμηθεί στην Ελευσίνα, για τη διαδικασία αξιολόγησης μετά το 2021. Κάτι τέτοιο φαντάζει υπερβολική δαπάνη για την αξιολόγηση.

Οι δείκτες του φακέλου υποψηφιότητας εστιάζουν περισσότερο στα προϊόντα και όχι τόσο στις επιπτώσεις και τα αποτελέσματα. Δεν αναφέρθηκαν επίσης ενδεικτικοί στόχοι. Η επιτροπή θα περίμενε μια πιο αποφασιστική προσέγγιση σε σχέση με τις διάφορες παρακαταθήκες στο στάδιο αυτό, καθώς η ΠΠΕ είναι μια ευκαιρία για βιώσιμη πολιτιστική ανάπτυξη.

Ευρωπαϊκή Διάσταση

Η επιτροπή εκτίμησε την ξεκάθαρη ανάλυση σχετικά με το πώς η ΠΠΕ επιθυμεί να καταπιαστεί με τα τρέχοντα ευρωπαϊκά ζητήματα, συμπεριλαμβανόμενης της μετάβασης από τη βαριά βιομηχανία σε ένα σχέδιο εργασίας που θα βασίζεται στις υπηρεσίες και τη γνώση, τον κατακερματισμό της κοινωνίας, τη μείωση της χρήσης του δημοσίου χώρου και τη σχέση με τον Αραβικό κόσμο. Το προτεινόμενο σχέδιο καλύπτει μια ευρεία γεωγραφική περιοχή που περιλαμβάνει τόσο την Ευρώπη όσο και τις γειτονικές στην Ελλάδα χώρες όσο και πρότζεκτ με καλλιτέχνες από αραβικές χώρες (πχ «Distant Relatives»). Ένα βασικό στοιχείο του προτεινόμενου προγράμματος είναι ότι όλα τα πρότζεκτ περιλαμβάνουν τόσο Έλληνες όσο και διεθνείς εταίρους.

Αν και η ανάλυση είναι ξεκάθαρη, οι δράσεις που προκύπτουν είναι ακόμη αδρά

περιγεγραμμένες και αρκετά γενικόλογες. Απαιτείται ένα πιο βαθύ ευρωπαϊκό αφήγημα, που θα ενσωματώνει πληρέστερα όσα έμαθαν και μοιράστηκαν άλλες πόλεις που αντιμετώπισαν ή αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις αναγέννησης στη μεταβιομηχανική εποχή. Δίνεται μεγάλη έμφαση στον αντίκτυπο αυτών των αλλαγών στους ανθρώπους με στόχο την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών. Οι φιλοδοξίες αυτές αντικατοπτρίζονται σε συγκεκριμένα πρότζεκτ του προγράμματος.

Το ενδεικτικό πρόγραμμα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω. Για παράδειγμα, δεν εξερευνά καθόλου τη συνεισφορά του μεγάλου μεταναστευτικού πληθυσμού στην πόλη. Καθώς το 25% με 50% των κατοίκων δεν είναι ελληνικής καταγωγής, η επιτροπή θα περίμενε να υπάρχει αντιπροσώπευσή τους στην ανώτατη διαχείριση και στα πρότζεκτ. Ο πλούτος της πολιτιστικής ποικιλομορφίας της πόλης δεν αναδείχθηκε καθόλου. Η ομάδα της υποψηφιότητας έχει προσπαθήσει να έρθει σε επαφή με διάφορα πολιτιστικά ευρωπαϊκά δίκτυα καθώς και με δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών.

Η επιτροπή ενθαρρύνει τη συνέχιση της προσέγγισης αυτής με περισσότερα δίκτυα και όχι μόνο του πολιτιστικού τομέα. Η διοίκηση της πόλης θα ήταν επίσης χρήσιμο να συμμετάσχει ενεργά σε δίκτυα όπως το Eurocities που ασχολούνται με ζητήματα ευρύτερης αστικής ανάπτυξης.

Η επιτροπή θεωρεί πως η απόπειρα ενασχόλησης με την ιστορία στα πρότζεκτ «Local European Stories», «Europe of Festivals» (με στρατηγικό εταίρο την Ένωση Ευρωπαϊκών Φεστιβάλ) και το «Agora for Europe» είναι στη σωστή κατεύθυνση. Η επιτροπή θα περίμενε ένα τμήμα του πρότζεκτ «Local European Stories» να συμπεριλαμβάνει τον ελληνικό εμφύλιο, καθώς οι ΠΠΕ παρέχουν μια εξαιρετική ευκαιρία για την ανακίνηση απωθημένων μνημών που έχουν αφήχηση μέχρι σήμερα. Η ιδέα των «ομάδων ανάγνωσης» μπορεί να επεκταθεί και σε άλλους πολιτιστικούς θεσμούς, όπως βιβλιοθήκες και αρχεία που θα συμμετάσχουν και θα εμπλουτίσουν τις συλλογές τους με βιβλία σχετικά με την πρόσφατη τοπική ιστορία (μετά το 1945). Η δημιουργία μιας ενεργής βιβλιοθήκης θα μπορούσε να αποτελέσει μια πολύ σημαντική παρακαταθήκη για την ΠΠΕ.

Η επιτροπή σημειώνει την πρόθεση συνεργασίας σε πρότζεκτ με τις δύο άλλες ΠΠΕ το 2021 αλλά και με άλλες μελλοντικές ΠΠΕ. Ο βαθμός συνεργασίας σε συγκεκριμένα πρότζεκτ είναι περιορισμένος και γενικά μικρότερος από τον αναμενόμενο στο στάδιο αυτό. Η επιτροπή χαιρετίζει την πρόθεση συνεργασίας με τις άλλες υποψήφιες πόλεις της Ελλάδας εστιάζοντας στους νέους τρόπους εργασίας στον ιδιωτικό τομέα (εκτός Αθηνών) στο πρότζεκτ «City Art Lab».

Καλλιτεχνικό πρόγραμμα

Το προτεινόμενο καλλιτεχνικό πρόγραμμα φέρει το γενικό τίτλο «Μετάβαση στην EUpHoria». Βασίζεται σε τρεις πυλώνες: «η ΕΕ ως βασική αξία» (μακροχρόνιες συνεργασίας, δικτύωση και προγράμματα ως διαδικασίες), «η πόλη ως σκηνή» (ενεργή συμμετοχή των πολιτών, σε όλες τις γειτονιές, περιφερειακή πολιτιστική ανάπτυξη και νέοι χώροι συνάντησης) και «σύνδεση του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος». Ο φάκελος υποψηφιότητας περιγράφει μια σειρά από πρότζεκτ με ενδεικτικό μπάζετ 16,5 εκατομμύρια ευρώ, το σύνολο δηλαδή του προϋπολογισμού για την ΠΠΕ. Αυτός ο βαθμός πρώιμου σχεδιασμού είναι ασυνήθιστος για ΠΠΕ σε αυτή τη φάση της επιλογής. Μπορεί να αποκλείσει νέα και εξίσου σχετικά πρότζεκτ από το να αναπτυχθούν τα επόμενα χρόνια. Τα μεγάλα πρότζεκτ, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό είναι τα εξής: «Φεστιβάλ Οικοπολιτισμού» (1 εκατομ. ευρώ), «Κάθετοι Κήποι», «Share the Light», «AgriCuture» και «City Mysteries (όλα από 0,8 εκατομ. ευρώ), το πρότζεκτ «Balkan Agora» και το «fARTory» (με το ατυχές όνομα) καθώς και το «City Art Lab» (από 0,7 εκατομ. ευρώ). Το εγκάρσιο πρόγραμμα «Κέντρο Καινοτομίας και Ανάπτυξης

Ικανοτήτων» έχει προϋπολογιστεί στα 0,6 εκατομμύρια ευρώ.

Η επιτροπή πιστεύει ότι η δομή αυτή ήταν κατάλληλη για το σχεδιασμό στο στάδιο αυτό της πρώιμης ανάπτυξης, αλλά θα πρέπει να απλοποιηθεί για να μπορέσει να περάσει στο ευρύ κοινό. Οι τρεις πυλώνες είναι αρκετά σαφείς. Το όραμα με τη μορφή του σλόγκαν «Μετάβαση στην EUrphoria» θα πρέπει να αρθρωθεί με πιο σαφείς και άμεσους όρους έτσι ώστε να επιτρέπει στο προσωπικό της ΠΠΕ να διασπείρει το μήνυμα και οι επισκέπτες να το κατανοούν. Προς το παρόν, δεν είναι ξεκάθαρο πώς θα είναι αυτή η «ευφορία» μετά τη μετάβαση. Κατά τη διάρκεια των ετών προετοιμασίας και το 2021, τα ανώτερα διοικητικά στελέχη της ΠΠΕ θα πρέπει να εκφωνήσουν πολλούς λόγους και να δώσουν συνεντεύξεις, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, και πρέπει να είναι πολύ ακριβείς.

Η επιτροπή πιστεύει πως οι τρεις βασικές θεματικές είναι ισχυρές και το μήνυμά τους ξεκάθαρο. Ειδικότερα η «EU Working Classes», την οποία έχουν υποδεχθεί με ενθουσιασμό τα Συνδικάτα Εργαζομένων, έχει την προοπτική να γίνει ένα στοιχείο της ΠΠΕ που θα επηρεάσει πολύ την περιοχή. Η έμφαση σε πρότζεκτ με επίκεντρο τη γνώση και την καινοτομία είναι το κλειδί για το μέλλον της πόλης αλλά και της Ευρώπης γενικότερα. Στην ίδια κατεύθυνση, η επιτροπή θα πρότεινε να προστεθεί προς διερεύνηση και το θέμα της ανισότητας. Η επιτροπή θα ήθελε να δει μια διαφορετική προσέγγιση στο πρότζεκτ «Κήποι Γυναικών».

Ο πυλώνας EUnvironment δημιουργεί ένα εργαστήριο για την ανάπτυξη πρότζεκτ στη γύρω περιοχή. Η πρόταση για δραστηριότητες στη γύρω περιοχή ως έχει επιδέχεται αναθεώρηση μιας και δεν είναι πολύ καλά αναπτυγμένη, κατά τη γνώμη της επιτροπής. Γενικά, η επιτροπή δεν έχει πεισθεί εντελώς για το ρόλο, τους στόχους και τα πρότζεκτ της περιφέρειας Δυτικής Αττικής. Θα περίμενε ένα νέο υπό-σχέδιο για την περιοχή αυτή το οποίο να συνδέεται με τα περιφερειακά τους σχέδια.

Το πρότζεκτ «Green Incubator» έχει σημαντική δυναμική πέρα από την περιορισμένη προσέγγιση που περιγράφεται στο φάκελο υποψηφιότητας. Η επιτροπή θα περίμενε να ληφθούν υπόψη τα διδάγματα από τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον τομέα του πολιτισμού σε όλες τις δράσεις της ΠΠΕ, αρχής γενομένης από το 2017 και όχι να περιοριστούν απλά σε ένα φόρουμ στα τέλη του 2021.

Η επιτροπή θεωρεί ότι το προτεινόμενο πρόγραμμα έχει έλλειψη μεγάλων εκδηλώσεων για την προσέλκυση ευρύτερης μερίδας κοινού (εκτός Αττικής και Αθηνών). Αρκετές από τις εκδηλώσεις θα μπορούσαν να παίξουν αυτό το ρόλο. Για παράδειγμα ο «Πήλιος Στρατός της Ελευσίνας» θα έπρεπε να εκτίθεται για πάνω από πέντε μέρες. Ο περιορισμός στις πέντε αυτές μέρες υποδηλώνει μια κάποια διάθεση εσωστρέφειας.

Η επιτροπή χαιρετίζει το φιλόδοξο σχέδιο των «Πολιτιστικών Συμβουλιών της Γειτονιάς». Μπορούν να μετεξελιχθούν σε δομές συμμετοχικού προϋπολογισμού και στην ανάπτυξη τοπικών πρότζεκτ και πέρα από τον τομέα του πολιτισμού. Η επιτροπή συστήνει τη συμμετοχική ανάπτυξη της διακυβέρνησης και της λειτουργίας τους.

Ικανότητα

Το δημοτικό συμβούλιο ψήφισε ομόφωνα το Σεπτέμβριο του 2016 να υποστηρίξει την υποψηφιότητα. Την υποψηφιότητα στηρίζουν επίσης η Περιφερειακή Ενότητα Αττικής και οι λοιποί δήμοι που ενεπλάκησαν στη διεκδίκηση.

Η πόλη έχει περιορισμένους παραδοσιακούς χώρους πολιτισμού αλλά πολλά υπαίθρια θέατρα/σκηνές. Οι υποδομές για τις εικαστικές τέχνες είναι περιορισμένες. Για το πρόγραμμα της ΠΠΕ θα χρησιμοποιηθεί πληθώρα χώρων, όπως ιδιωτικές κατοικίες, πρώην βιομηχανικοί και αρχαιολογικοί χώροι.

Το βασικό σχέδιο υποδομών συμπεριλαμβάνει τρεις νέους βασικούς χώρους που θα χρησιμοποιηθούν εντατικά από την ΠΠΕ. Η επιτροπή θεώρησε ότι το προτεινόμενο πρόγραμμα εργασιών ενέχει αποδεκτό βαθμό κινδύνου για την ΠΠΕ. Η πρόκληση των υποδομών του πολιτισμού είναι πιο εμφανής όχι τόσο τη χρονιά της ΠΠΕ αλλά περισσότερο ως στρατηγική παρακαταθήκη για να θεωρείται αλλά και να είναι η Ελευσίνα μια πόλη πολιτισμού. Για να αποκτήσει και να διατηρήσει τη φήμη αυτή, οι χώροι πολιτισμού θα πρέπει να χρησιμοποιούνται πολύ πιο εντατικά από ό,τι σχεδιάζεται. Ο φάκελος υποψηφιότητας αναφέρει ότι το δημοτικό συμβούλιο προτίθεται να χρηματοδοτήσει και τα αυξημένα έξοδα λειτουργίας και τα έξοδα του προγράμματος μακροπρόθεσμα, διπλασιάζοντας τον τρέχοντα προϋπολογισμό του πολιτισμού σε 2 εκατομ. ευρώ ετησίως. Η επιτροπή θα περίμενε ένα πιο συγκεκριμένο έγγραφο στρατηγικής πολιτικής σχετικά με τις λειτουργίες που θα εξασφαλίσουν την παρακαταθήκη το οποίο θα έπρεπε να είχε προετοιμαστεί από κοινού με τη διοίκηση της πόλης και την ΠΠΕ το 2017/18 και να είχε υποβληθεί προς έγκριση στο Συμβούλιο και το δημοτικό συμβούλιο. Θα έπρεπε να είναι πολύ πιο ρεαλιστικό, προσανατολισμένο σε πιο ευέλικτο προσωπικό και τρόπο λειτουργίας σε σύγκριση με τα τυπικά πολιτιστικά ιδρύματα, από ότι το πρότζεκτ «Ελευσίνα, ένα Ζωντανό Μουσείο», το οποίο είναι προσανατολισμένο στην ακαδημαϊκή έρευνα.

Η επιτροπή επικροτεί το σημαντικό πρόγραμμα «Κέντρο Ανάπτυξης Ικανοτήτων και Καινοτομίας». Ο στόχος του είναι η αναβάθμιση των δεξιοτήτων των καλλιτεχνών και των πολιτιστικών διαχειριστών της πόλης. Η επιτροπή σημείωσε ιδιαίτερα το γεγονός ότι αναγνωρίζεται πως οι πρώτες του ενέργειες θα περιλαμβάνουν την εκπαίδευση της ίδιας της ομάδας της ΠΠΕ. Η επιτροπή συστήνει να διευρυνθεί η εκπαίδευση των εταίρων σε όλη την Ευρώπη για να απολαύσουν τα οφέλη δυναμικών και ευέλικτων προσεγγίσεων της πολιτιστικής διαχείρισης.

Από τον φάκελο υποψηφιότητας φαίνονται οι περιορισμένες τουριστικές υποδομές της πόλης, ειδικότερα οι λιγοστές κλίνες σε ξενοδοχεία. Δεδομένης όμως της εγγύτητας με την Αθήνα, κάτι τέτοιο δε θεωρείται προβληματικό. Παρ' όλα αυτά, σημαίνει ότι η στρατηγική μάρκετινγκ θα πρέπει περιλαμβάνει στενή συνεργασία με τον κλάδο του τουρισμού και των ξενοδοχείων της Αθήνας έτσι ώστε οι επισκέπτες να φτάνουν από την Αθήνα στην Ελευσίνα. Ο φάκελος υποψηφιότητας δεν κάλυψε το εύρος και την ποιότητα των τουριστικών υποδομών της πόλης. Είναι πιθανό πως θα χρειαστούν ολική ανακαίνιση μέχρι το 2021 καθώς και εκπαίδευση του προσωπικού, των εθελοντών και όσων κάνουν πρακτική άσκηση.

Προβολή

Η επιτροπή σημείωσε το δίκτυο των 180 εθελοντών, καθώς και τα άλλα ισχυρά δίκτυα εθελοντών που υπήρχαν ήδη στην πόλη. Η επιτροπή χαιρετίζει τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους εθελοντές και τη φιλοδοξία να συμμετάσχει όλος ο πληθυσμός. Η επιτροπή εκτίμησε τις προσπάθειες της επικοινωνίας με τους εθελοντές μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Ιδιαίτερα καλωσόρισε την πρωτοβουλία των γαλλόφωνων εθελοντών να μεταφράσουν στα γαλλικά το φάκελο υποψηφιότητας για τη διαδικασία της προεπιλογής. Είναι ασυνήθιστο, αλλά καλοδεχούμενο φυσικά, ένα «δίκτυο τοπικών επιχειρήσεων και επαγγελματιών» να έχει περισσότερα μέλη από το δίκτυο εθελοντών της ΠΠΕ.

Το προτεινόμενο πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί ώστε να λάβει χώρα σε ολόκληρη την πόλη και κυρίως στις πιο προβληματικές γειτονιές. Αυτή είναι μια θετική προσπάθεια προσέγγισης του κοινού και συμμετοχής του στον πολιτισμό, φέρνοντας την τέχνη στους ανθρώπους και όχι περιμένοντας να επισκεφθούν οι ίδιοι κάποιο χώρο πολιτισμού. Η

επιτροπή καλωσορίζει επίσης τα προγράμματα που στοχεύουν στη βελτίωση των δεξιοτήτων και των εμπειριών των ανέργων, που είναι μια σημαντική ομάδα, δεδομένου του στρατηγικού στόχου της ΠΠΕ και κατ' επέκταση και της πόλης της Ελευσίνας για τη μεταμόρφωσή της από μια μεταβιομηχανική πόλη σε μια πόλη πολιτισμού.

Το πρόγραμμα προσέλκυσης κοινού καλύπτει μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή πέρα από την ίδια την πόλη. Η επιτροπή θεώρησε ότι η επισκόπηση στο φάκελο υποψηφιότητας ήταν λιγότερο ανεπτυγμένη από ό,τι θα αναμενόταν στο στάδιο αυτό και αναμένει ένα ουσιαστικότερο σχέδιο το 2017. Πολλά πρότζεκτ θα περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά προγράμματα με σχολεία. Η επιτροπή θα ήθελε περισσότερες λεπτομέρειες για αυτήν την πολλά υποσχόμενη πρόταση. Η επιτροπή χαιρετίζει τη δημιουργία της θέσης ενός Υπεύθυνου Προσέλκυσης Κοινού και Συμμετοχής.

Διαχείριση

Ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός ανέρχεται στα 24 εκατομ. ευρώ. Ο Δήμος και η Περιφέρεια θα συνεισφέρουν ο καθένας από 8,7 εκατομ. ευρώ, 0,9 εκατομ. ευρώ θα έλθουν από ευρωπαϊκά προγράμματα, 0,6 εκατομ. ευρώ από άλλες πηγές και 2,9 εκατομ. ευρώ από τον ιδιωτικό τομέα. Η κυβέρνηση αναμένεται να συνεισφέρει 2,3 εκατομ. ευρώ. Συνήθως, οι Δήμοι διαθέτουν ένα κομμάτι του προϋπολογισμού τους για τον πολιτισμό στην ΠΠΕ.

Προβλέπεται το 69% να διατεθεί για την κάλυψη των δαπανών του προγράμματος, το 14% για μάρκετινγκ, το 16% για μισθούς και διοικητικές δαπάνες και κάτι λιγότερο από το 2% για την αξιολόγηση.

Η επιτροπή θεώρησε ότι γενικά ο προϋπολογισμός ήταν σε σωστή βάση. Υπήρξε μια αύξηση 2 εκατομ. ευρώ από το στάδιο της προεπιλογής. Οι προσδοκίες της στήριξης της κεντρικής κυβέρνησης φαίνονται ρεαλιστικές, ενώ εκτός από το Υπουργείο Πολιτισμού, έχουν προσεγγιστεί και άλλα Υπουργεία. Ο συνολικός προϋπολογισμός είναι και πάλι αρκετά χαμηλός σε σύγκριση με πρόσφατους προϋπολογισμούς άλλων ΠΠΕ (σε χώρες με παρόμοιο ή μικρότερο ΑΕΠ). Η επιτροπή συστήνει στην ΠΠΕ να συνεχίσει να προσπαθεί να προσελκύσει πόρους. Ίσως θα ήταν καλό η προσέλκυση πόρων από διάφορες πηγές να ανατεθεί σε κάποιον επαγγελματία. Το τοπικό Δίκτυο Επιχειρήσεων, οι εταιρίες του ιδιωτικού τομέα και τα διάφορα Ιδρύματα είναι μια καλή αρχή προς την κατεύθυνση αυτή.

Το ποσό (0,9 εκατομ. ευρώ) που αναμένεται να εξασφαλιστεί από προγράμματα που χρηματοδοτούνται ή συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσό των περισσότερων ΠΠΕ. Θα πρέπει να γίνει πιο εντατική προσπάθεια εντός των επόμενων τεσσάρων ετών για να εξασφαλιστεί χρηματοδότηση από την ΕΕ μέσω της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Χρηματοδότησης, Ανάπτυξης και Διαχείρισης.

Η επιτροπή σημείωσε ότι πρόκειται να συσταθεί μια Ανώνυμη Εταιρία. Συνήθως στο ΔΣ συμμετέχει εκπρόσωπος της κεντρικής κυβέρνησης έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η συνεργασία με τα Υπουργεία και τους διάφορους οργανισμούς. Η επιτροπή συστήνει προσοχή, έτσι ώστε κανένα μέλος του ΔΣ να μην έχει έννομο συμφέρον στην ΠΠΕ για την αποφυγή σύγκρουσης ενδιαφερόντων. Η επιτροπή κάνει επίσης συστάσεις σχετικά με τη λειτουργία του ΔΣ. Τόσο το ΔΣ όσο και η οργάνωση της Eleusis21 θα πρέπει να διατηρήσουν υψηλό επίπεδο διαφάνειας.

Η επιτροπή σημείωσε τα σχέδια της προκήρυξης για την πρόσληψη προσωπικού. Σημειώνει επίσης ότι πολλές ΠΠΕ έχουν εντάξει με επιτυχία νέους ανθρώπους στο στάδιο αυτό, καθώς οι δεξιότητες που απαιτούνται για να τρέξει ο θεσμός δεν είναι απαραίτητα οι ίδιες με αυτές που απαιτούνται για την προετοιμασία της υποψηφιότητας. Η επιτροπή

εγκρίνει το γεγονός ότι το ανώτερο ιεραρχικά προσωπικό της ΠΠΕ (είτε έχει εμπλακεί στην προετοιμασία της υποψηφιότητας, είτε όχι) από τη στιγμή του διορισμού του, θα υποβληθεί σε ειδική εκπαίδευση πάνω στη διαχείριση με τη βοήθεια παλαιότερων ΠΠΕ. Και πάλι, η Ελευσίνα θα πρέπει να συνεργαστεί με τις άλλες δύο ΠΠΕ που σχεδιάζουν παρόμοιες δράσεις.

Η επιτροπή προβληματίστηκε με το σχόλιο ότι ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής γίνεται «αόρατος». Η εμπειρία των ΠΠΕ έχει δείξει ότι ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής και ο Διευθύνων Σύμβουλος είναι τα δημόσια πρόσωπα της ΠΠΕ. Έχουν και οι δύο πολύ σημαντικό ρόλο ως εκπρόσωποι του θεσμού τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η επιτροπή είδε θετικά την επισκόπηση του σχεδίου για το μάρκετινγκ, το οποίο εστιάζει σε δραστηριότητες δικτύωσης και online. Είναι ξεκάθαρο ότι μια ενεργητική, πολύγλωσση παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί πλέον σημαντικό στοιχείο στην αναγνωρισιμότητα και το μάρκετινγκ μιας ΠΠΕ, από το στάδιο της επιλογής και έπειτα και πριν μάλιστα αρχίσουν να εφαρμόζονται τα πιο παραδοσιακά εργαλεία μάρκετινγκ, όπως η συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και η στενή συνεργασία με τον ΕΟΤ. Η επιτροπή προσθέτει με τη σειρά της κάποιες συστάσεις.

Η επιτροπή εγκρίνει την προσέγγιση που υιοθετείται για την ανάδειξη της σχέσης μεταξύ ΠΠΕ και ΕΕ αλλά πιστεύει πως χρειάζεται να εξηγηθεί περισσότερο η σχέση αυτή και να δοθούν περισσότερες λεπτομέρειες δεδομένης της πρόσφατης ιστορίας στις διμερείς σχέσεις ΕΕ-Ελλάδας. Οι σχετικές συστάσεις γίνονται στην παράγραφο Ευρωπαϊκή Διάσταση.

Περίληψη

Η επιτροπή θεωρεί ότι η υποψηφιότητα αυτή είναι ισχυρή. Έδειξε ότι κατανοεί την πόλη τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο τοπικό πλαίσιο. Βασίστηκε στη ζωή των πολιτών με κύριο στοιχείο τη συμμετοχή τους αλλά και την ανάπτυξη τους, καθώς και την ανάπτυξη επιχειρήσεων και ενώσεων. Το γενικό σχέδιο της πολιτιστικής παρακαταθήκης είναι ξεκάθαρο ήδη από την αρχή. Το προτεινόμενο πρόγραμμα ξεδιπλώνεται σταδιακά κατά τη διάρκεια των ετών. Η καλλιτεχνική του ποιότητα είναι καλή. Η επιτροπή εκτίμησε τη διασπορά του προγράμματος μέσα στην πόλη και τις προσδοκίες που εγείρει ο θεσμός της ΠΠΕ για να αυξηθούν οι πολιτιστικές δράσεις και οι δράσεις της κοινωνίας των πολιτών. Παρ' όλα αυτά, ο προϋπολογισμός είναι σχετικά μικρός για μια ΠΠΕ και απαιτείται περισσότερη δουλειά στον τομέα αυτό. Οι τομείς που επιδέχονται βελτίωση έχουν καλυφθεί στις συστάσεις. Η επιτροπή θεωρεί ότι η υποψηφιότητα μπορεί να λειτουργήσει ως εργαστήριο, ως ένα πρότυπο μιας μικρής μεταβιομηχανικής πόλης που μετασχηματίζεται με στήριγμα τον πολιτισμό.

Καλαμάτα

Πλαίσιο

Η Καλαμάτα με την υποψηφιότητά της φιλοδοξεί «να αποτελέσει παράδειγμα περιφερειακής πόλης που κατάφερε να πετύχει βιώσιμη ανάπτυξη». Προσφάτως, ο αυτοκινητόδρομος για Αθήνα και η επέκταση του αεροδρομίου έχουν κάνει την πόλη πιο εξωστρεφή και έχουν σημαντική επίδραση σε μια πόλη που ως τώρα ήταν σχετικά απομονωμένη. Η πόλη ξαναχτίστηκε μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1986. Η καλλιτεχνική σκηνή βασίζεται σε φεστιβάλ, από τα οποία το Φεστιβάλ Χορού είναι το σημαντικότερο. Τα περισσότερα φεστιβάλ οργανώνονται από ιδιωτικές πρωτοβουλίες και παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Στην πόλη υπάρχει ζωντανή καλλιτεχνική σκηνή.

Η υποψηφιότητα για ΠΠΕ παρουσιάστηκε με τη φράση «Η Καλαμάτα αναδύεται» ως κεντρική ιδέα και τη φράση «Πέρα από το άκρο» ως καλλιτεχνικό όραμα. Το προτεινόμενο πρόγραμμα έχει τρεις θεματικές: «Αφύπνιση, το παρελθόν μας», «Δράση, το παρόν μας» και «Μεταμόρφωση, το μέλλον μας». Υπάρχουν επίσης τρία πρότζεκτ-ομπρέλα που διατρέχουν και τις τρεις θεματικές, «Residences: 21», «Ακαδημία: 21» και «DigiKa».

Η υποψηφιότητα συμπεριλαμβάνει τους γειτονικούς δήμους στη Μεσσηνία και άλλους δήμους της Πελοποννήσου.

Πολιτιστική Στρατηγική

Η πολιτιστική στρατηγική της πόλης καλύπτει την περίοδο από το 2016 έως το 2025. Εγκρίθηκε ομόφωνα από το Δημοτικό Συμβούλιο το Σεπτέμβριο του 2016. Η στρατηγική περιλαμβάνει έξι γενικούς στόχους, δώδεκα λειτουργικές προτεραιότητες και τρεις άξονες προτεραιότητας. Η στρατηγική είναι διαθέσιμη online στα Αγγλικά, στην ιστοσελίδα της ΠΠΕ. Αναπτύχθηκε μέσω μιας αρκετά πειστικής συμμετοχικής διαδικασίας.

Η ΠΠΕ αντιμετωπίζεται ως ένας τρόπος ώστε να επιτευχθούν γρηγορότερα οι στόχοι της πολιτιστικής στρατηγικής. Έχουν υιοθετηθεί αρκετές από τις λειτουργικές προτεραιότητες. Η επιτροπή διαπίστωσε ότι η ομάδα προετοιμασίας της υποψηφιότητας είχε μελετήσει τρεις πόλεις σε Γαλλία, Δανία και Γερμανία που βρίσκονταν σε παρόμοια κατάσταση. Οι στόχοι της ΠΠΕ είναι να καλλιεργήσει μια σύγχρονη νοοτροπία, να δημιουργήσει ικανές υποδομές, να φτάσει σε όσο περισσότερους ανθρώπους γίνεται, να υποστηρίξει τον πολιτισμό και τη δημιουργική βιομηχανία και να προωθήσει την ενεργή συμμετοχή των πολιτών. Το σχέδιο είναι να χρησιμοποιηθεί το χρηματικό έπαθλο του βραβείου Μελίνα Μερκούρη, εφόσον τους απονεμηθεί για να διατηρηθεί η παρακαταθήκη μετά το τέλος της ΠΠΕ.

Η επιτροπή καλωσόρισε τη χαρτογράφηση του πολιτιστικού τομέα της πόλης και της ευρύτερης περιοχής, καθώς αποτελεί υγιή βάση για την ανάπτυξη της στρατηγικής και της ΠΠΕ κατ' επέκταση. Στο φάκελο υποψηφιότητας παρουσιάστηκε ένας σαφής κατάλογος πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων συνδεδεμένων με συγκεκριμένα πρότζεκτ. Αυτά με τη σειρά τους ήταν συνδεδεμένα με συγκεκριμένους δείκτες. Οι δείκτες αυτοί εστιάζουν στις ποσοτικοποιήσιμες διαστάσεις του έτους της ΠΠΕ και λιγότερο στις φιλοδοξίες της πόλης για μεταμόρφωση, όπως περιγράφεται στους στόχους. Συμπεριλαμβάνεται επίσης ένα χρήσιμο αφήγημα των πιθανών επιπτώσεων όπως αυτές κατανέμονται μέσα στη δεκαετία του 2020. Εφόσον το δημοτικό συμβούλιο δεσμεύτηκε να αυξήσει τον προϋπολογισμό του πολιτισμού κατά 12% μετά το 2021 και να διαθέσει ένα κομμάτι αυτού για να διατηρήσει τα οφέλη της συγκυρίας της ΠΠΕ, κάτι τέτοιο μοιάζει ρεαλιστικό.

Ευρωπαϊκή Διάσταση

Δεν ήταν σαφές για την επιτροπή το εύρος συμμετοχής Ευρωπαίων εταιρών, όπως περιγράφεται στα κριτήρια. Ο φάκελος υποψηφιότητας περιείχε δύο δηλώσεις: σύμφωνα με την πρώτη, στο 90% των πρότζεκτ θα συμμετέχουν Ευρωπαίοι εταίροι, ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη τα 2/3 των πρότζεκτ έχουν Ευρωπαίους εταίρους ή σχετίζονται με

⁵ <http://kalamata21.eu/cultural-strategy-2016-2025/?lang=en>

ευρωπαϊκές θεματικές. Η επιτροπή θεώρησε ότι οι εταίροι που κατονομάστηκαν ήταν λιγότεροι από τους αναμενόμενους για αυτό το στάδιο του διαγωνισμού. Η επιτροπή χαιρετίζει τη σημασία και το εύρος εφαρμογής του προγράμματος «Residences 21», αν και θα μπορούσε να βελτιωθεί μέσω ευκαιριών στους καλλιτέχνες της Καλαμάτας ώστε να πραγματοποιήσουν και οι ίδιοι residency στο εξωτερικό. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος αυτού θεωρήθηκε χαμηλός, ειδικά για τις πιο μακριές περιόδους διαμονής των καλλιτεχνών των παραστατικών τεχνών. Οι τρέχουσες ευρωπαϊκές θεματικές καλύφθηκαν σε μερικά πρότζεκτ αλλά όχι στο βαθμό που θα περίμενε η επιτροπή.

Η υποψηφιότητα παρουσίασε μια σειρά πολύ καλά δομημένων συνεργασιών με άλλες ΠΠΕ με τις οποίες θα παρουσιαστούν συγκεκριμένα πρότζεκτ. Η επιτροπή εκτίμησε τη δημιουργία του «Δικτύου των Υποψήφιων Πόλεων ΠΠΕ» για να βοηθήσει στη διατήρηση της ορμής που προέκυψε για τις πόλεις στις οποίες δεν ανατέθηκε ο θεσμός. Ελπίζει ότι η Καλαμάτα θα παίξει ενεργό ρόλο στο δίκτυο αυτό.

Η επιτροπή πιστεύει πως το σχέδιο για την προσέλκυση διεθνών επισκεπτών εκτός από όσους θα επισκέπτονταν ούτως ή άλλως την περιοχή ή θα σταματούσαν ως μέρος της κρουαζιέρα τους, είναι ελλιπές.

Καλλιτεχνικό πρόγραμμα

Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα φέρει τον τίτλο «Πέρα από το άκρο». Έχει τέσσερις στόχους: να κινητοποιήσει τους πολίτες και τους καλλιτέχνες, να προσκαλέσει διεθνείς καλλιτέχνες, να γεφυρώσει το τοπικό με το ευρωπαϊκό επίπεδο και να ενισχύσει τη δημιουργία υποδομών στον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα. Το πρόγραμμα έχει τρεις θεματικές και δύο πρότζεκτ-ομπρέλα. Ο φάκελος υποψηφιότητας περιγράφει πρότζεκτ με συνολικό προϋπολογισμό 14,9 εκατομ. ευρώ από τα συνολικά 21 εκατομ. ευρώ του προϋπολογισμού. Τα μεγάλα πρότζεκτ (από άποψη προϋπολογισμού) είναι το «Creative Hub» με 1 εκατομ. ευρώ, το «Design Green Festival» και το «Maria Callas series of mini-operas» με 800.000 ευρώ το καθένα, το «Inside out Fashion» με 460.000 ευρώ και διάφορα άλλα με προϋπολογισμό 400.000 ευρώ συμπεριλαμβανομένου του «Ακαδημία: 21», του «Civil War: Anguish», του «Public Art Festival», του «Theatre Method» και του «Αρχαίο Δράμα Τώρα!». Η επιτροπή εκτίμησε το γεγονός ότι οι περιγραφές των περισσότερων πρότζεκτ ήταν σαφείς αλλά θεώρησε ότι μερικές φορές ο προϋπολογισμός δε συνάδει με το εύρος εφαρμογής του πρότζεκτ.

Η επιτροπή θεώρησε ότι υπήρχε ένα τυπικό εύρος διεθνών εταιρών και μεγάλο εύρος καλλιτεχνικών μορφών. Δεν υπήρχαν πολλά πρότζεκτ που θα έτρεχαν κατά τη διάρκεια πολλών ετών. Η επιτροπή θα περίμενε να υπάρχουν περισσότερα. Αντίθετα δόθηκε έμφαση στις εκδηλώσεις και ιδιαίτερα στα φεστιβάλ το 2021. Η επιτροπή θεωρεί ότι αυτό δε συνάδει με την πρόθεση δημιουργίας ενός βιώσιμου πολιτιστικού προγράμματος ακόμη και μετά τη λήξη της ΠΠΕ.

Η επιτροπή σημείωσε ότι άλλαξε η έμφαση στο πρόγραμμα «Το Σώμα σε Εξέγερση» μετά τα σχόλια που έγιναν στη φάση της προεπιλογής. Έχει ακόμη κάποιες αμφιβολίες για το κατά πόσο ο εκθεσιακός χώρος είναι κατάλληλος, ωστόσο τα λοιπά στοιχεία του προγράμματος δείχνουν μια σύγχρονη προσέγγιση της εποχής του 1821 και εστιάζουν και σε συνεργασία με Τούρκους καλλιτέχνες. Η επιτροπή θα περίμενε να υπάρχει πιο

στενή σύνδεση με την επέτειο του 1821 εντός ενός ευρύτερου σύγχρονου ευρωπαϊκού πλαισίου. Η επιτροπή καλωσόρισε το πρότζεκτ «Awaken» σε συνεργασία με Τούρκους καλλιτέχνες και θεώρησε ότι θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω. Εκτίμησε και το πρότζεκτ «Civil War (Anguish)», που βασίζεται στον εμφύλιο πόλεμο του 1945-49. Οι ΠΠΕ είναι συχνά μια καλή ευκαιρία για την αντιμετώπιση απωθημένων μνημών που έχουν αφήχηση ακόμη και σήμερα.

Η επιτροπή καλωσόρισε την πληροφορία ότι το πρόγραμμα «Digi: Ka» θα υλοποιηθεί ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα του διαγωνισμού. Αν υποθέσουμε ότι ένα ευρυζωνικό δίκτυο υψηλών ταχυτήτων θα εγκατασταθεί στην πόλη τα επόμενα χρόνια, το νέο κέντρο θα αποτελέσει ένα κέντρο καινοτομίας για την περιοχή. Η επιτροπή δεν πείστηκε από το φάκελο ότι θα μπορούσε να κινητοποιηθεί μια κρίσιμη μάζα δημιουργικών ανθρώπων.

Η επιτροπή καλωσόρισε την ιδέα και τα σχέδια για την Αγορά στο πλαίσιο του προγράμματος «Αρχαίο Δράμα Τώρα!». Αυτό το πρόγραμμα θα μπορούσε να αποτελέσει ένα δυνατό συμμετοχικό πρόγραμμα που θα καταπιανόταν με αμφιλεγόμενα ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος.

Περίπου το ένα τρίτο του προϋπολογισμού του προγράμματος δεν έχει διατεθεί ακόμη. Η επιτροπή σημείωσε τη δομή των τεσσάρων επιπέδων για τα πρότζεκτ, από τα πλήρως διαχειρίσιμα ως τα περιθωριακά. Τα κριτήρια επιλογής είναι υγιή.

Η επιτροπή θεώρησε ότι τα σχέδια για την συμμετοχή της γύρω περιοχής ήταν υγιή.

Ικανότητα

Το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε την υποψηφιότητα το 2015 και εκ νέου το Σεπτέμβριο του 2016 καθώς ενέκρινε την πολιτιστική στρατηγική. Οι πέντε γειτονικοί δήμοι της Περιφέρειας Μεσσηνίας υποστήριξαν επίσης την πρόταση με την ψήφο τους.

Η πόλη διαθέτει ευρύ φάσμα πολιτιστικών χώρων και την ικανότητα φιλοξενίας σημαντικών εκδηλώσεων. Στο φάκελο υποψηφιότητας αναγνωρίστηκε ότι δεν υπάρχει χώρος για τη φιλοξενία καλλιτεχνικών εκθέσεων «υψηλού κύρους» καθώς κάτι τέτοιο θα υπερέβαινε τις δυνατότητες της πόλης. Φάνηκαν έτσι στο στάδιο της προεπιλογής οι επιφυλάξεις της επιτροπής ως προς το ότι στην αρχική ιδέα για την έκθεση «Το Σώμα σε Εξέγερση» δεν προβλεπόταν κάποιος συγκεκριμένος επαγγελματικός χώρος διεξαγωγής. Η επιτροπή είχε επιφυλάξεις σχετικά με την σημαντικά ελλιπή αξιοποίηση του πρωταρχικού πολιτιστικού χώρου της πόλης, του νέου Μεγάλου Χορού. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης, η επιτροπή διαβεβαιώθηκε ότι μέχρι το τέλος του έτους θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση έκθεσης για ενδεχόμενη Σύμπραξη Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα. Η επιτροπή δε συμμαριζόταν την άποψη ότι η το κτίριο θα μπορούσε να αναπτυχθεί ώστε να γίνει Kunsthalle, καθώς δεν υπήρχε διαθέσιμο βιώσιμο επιχειρηματικό σχέδιο. Η επιτροπή εκτίμησε τους διάφορους ανοικτούς χώρους και τα κτίρια που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα ΠΠΕ, από κτίρια που καταστράφηκαν από τον σεισμό μέχρι σχολεία που φιλοξενούν καλοκαιρινά εργαστήρια και εκδηλώσεις.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα σημαντικό πρόγραμμα δημιουργίας υποδομών («Ακαδημία: 21») για την ενίσχυση της πολιτιστικής διαχείρισης της πόλης. Η επιτροπή καλωσόρισε τους τρεις κλάδους: τις σχολικές κοινότητες, τον πολιτισμό και την ικανότητα της πόλης και τη δια βίου μάθηση. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων αποτελεί βασικό στοιχείο της στρατηγικής ΠΠΕ στο πλαίσιο της φιλοδοξίας αποκέντρωσης της κυβέρνησης, έτσι ώστε η πόλη να μην έχει ανάγκη να φέρνει πολιτιστικούς διαχειριστές από την υπόλοιπη Ελλάδα. Η επιτροπή παρατήρησε ότι η ομάδα ΠΠΕ έθεσε ως προτεραιότητα την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του πολιτιστικού τομέα έναντι των νέων πολιτιστικών κτιρίων. Φαίνεται λογικό καθώς τα κύρια (πολιτιστικά) πρότζεκτ που σχετίζονται με το

πρόγραμμα ΠΠΕ δείχνουν υψηλό επίπεδο πρότζεκτ σε πρώιμο στάδιο. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης, η επιτροπή ενημερώθηκε για τις εκπαιδευτικές ανάγκες του τομέα του τουρισμού όπου οι προβλέψεις αναφέρουν «τεράστιο αριθμό τουριστών».

Το DigiKa είναι ένα από τα βασικά πρότζεκτ-ομπρέλα που υποστηρίζουν ολόκληρη την ΠΠΕ και αποτελούν σημαντικό κομμάτι της παρακαταθήκης. Η επιτροπή σημείωσε την απουσία ευρυζωνικού δικτύου υψηλής ταχύτητας και υπογράμμισε ότι η εγκατάσταση ευρυζωνικού δικτύου οπτικών ινών αποτελεί μέρος των εθνικών προτεραιοτήτων για τα τέλη 2016/2017. Χωρίς αυτή την υποδομή, καθίσταται δύσκολη η επίτευξη των φιλοδοξιών του DigiKa για τους ψηφιακούς νομάδες κλπ, ειδικά όταν γειτονικές χώρες όπως η Βουλγαρία, είναι ήδη λειτουργικές σε αυτόν τον τομέα. Η επιτροπή ανέφερε ότι η Καλαμάτα είχε θέσει υποψηφιότητα για ένα πρόγραμμα του Υπουργείου Οικονομικών μεγέθους 24 εκατομμυρίων ευρώ για έναν από τους 11-14 δημιουργικούς κόμβους στη χώρα.

Προβολή

Η θετική προσέγγιση στην ενεργοποίηση των πολιτών κατά τη φάση προεπιλογής εξελίχθηκε σε μια πιο εστιασμένη ομαδοποίηση ειδικών Ομάδων Πρότζεκτ. Η επιτροπή καλωσόρισε αρκετά πρότζεκτ βασισμένα στην κοινότητα, «Τέχνη από τους πολίτες», «Πολίτες σήμερα, πολίτες αύριο», καθώς διατηρούν τη δυναμική της ανοικτής προσέγγισης στο σχεδιασμό του προγράμματος.

Ο αριθμός εθελοντών αυξήθηκε σε πάνω από 400· αξιοσημείωτο νούμερο για μια μικρή πόλη, με στόχο να ξεπεράσει τους 1.000 μέχρι το έτος της ΠΠΕ. Η επιτροπή υπογράμμισε το «Πάσο Πολιτισμού» το οποίο έχει ήδη 4.000 εγγραφές.

Η επιτροπή εκτίμησε τη διαρκή εξέλιξη του προγράμματος προσέλκυσης κοινού. Οι σύνδεσμοι για τη χαρτογράφηση της πολιτιστικής προσφοράς στην πόλη και οι πληροφορίες από το «Πάσο Πολιτισμού» επέτρεψαν τον ακόμα πιο λεπτομερή σχεδιασμό της προσέλκυσης κοινού. Η επιτροπή έκρινε ότι η προτεινόμενη κατανομή των εμποδίων και των σχετικών μέτρων συνιστούν επαρκές πρότυπο για μελλοντικές δράσεις, ανέμενε ωστόσο πιο συγκεκριμένα σχέδια δράσης.

Η επιτροπή χαιρέτισε την περιγραφή των δραστηριοτήτων και των εμπλεκόμενων που συμμετέχουν στο πρότζεκτ «Ακαδημία: 21 Σχολικές Κοινότητες». Σημαντικό στοιχείο αποτέλεσε η ένταξη πρότζεκτ σε συνεργασία με την κοινότητα Ρομά όχι μόνο στην Καλαμάτα αλλά και σε γειτονικές χώρες.

Διαχείριση

Ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός για την ΠΠΕ ανέρχεται σε 30 εκατομμύρια ευρώ (αυξήθηκε κατά 20 εκατομμύρια ευρώ από την φάση της προεπιλογής) εκ των οποίων η πόλη θα συνεισφέρει 5 εκατομμύρια ευρώ, η Περιφέρεια 8,5 εκατομμύρια ευρώ, άλλοι δήμοι της Μεσσηνίας

0,5 εκατομμύρια ευρώ, Προγράμματα της Ε.Ε. 4 εκατομμύρια ευρώ και ο ιδιωτικός τομέας 4 εκατομμύρια ευρώ. Αναμένεται συνεισφορά 8 εκατομμυρίων ευρώ από την κυβέρνηση.

Το 70% της δαπάνης κατανέμεται σε προγράμματα, 15% σε μάρκετινγκ, 13% σε δαπάνες προσωπικού και διοικητικών θεμάτων και 2% σε παρακολούθηση και αξιολόγηση. Ο στόχος είναι να αξιοποιηθεί το Βραβείο Μελίνα Μερκούρη, εφόσον απονεμηθεί, για δραστηριότητες που σχετίζονται με την παρακαταθήκη μετά το 2022.

Η επιτροπή έκρινε ότι η προτεινόμενη χρηματοδότηση είναι γενικά εύλογη. Θεώρησε ωστόσο ότι η συμμετοχή της πόλης είναι αρκετά χαμηλή ειδικά δεδομένου ότι μπορεί να

συμπεριλαμβάνει κονδύλια της Ε.Ε. και συνδυασμό μετρητών και παροχών σε είδος. Η συνεισφορά της κυβέρνησης δεν έχει επιβεβαιωθεί ακόμα, όμως είναι σε ύψος ανάλογο με άλλες πρόσφατες ΠΠΕ σε Κράτη-Μέλη με συγκρίσιμο ΑΕΠ. Ο προϋπολογισμός αξιολόγησης είναι υψηλότερος απ' ό,τι συνήθως. Κάποια στιγμή εντός μια δεκαετίας, το Ίδρυμα και το πανεπιστήμιο θα πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη αξιολόγησης καθώς μέχρι τότε η αξιολόγηση γίνεται σε ακαδημαϊκό επίπεδο.

Η επιτροπή έκρινε ότι τα προτεινόμενα σχέδια και δομές διακυβέρνησης, διαχείρισης και στελέχωσης είναι κατάλληλα. Η επιτροπή σημείωσε επίσης ότι η Καλαμάτα δε διαθέτει επαρκή διαχειριστική ικανότητα τόσο σε επίπεδο δήμου όσο και σε επίπεδο ανεξάρτητων φορέων ούτε προτεινόμενες δράσεις για τη βελτίωση της εν λόγω αδυναμίας. Υπογραμμίστηκε επίσης η θέση του Διευθυντή Ανάπτυξης με την πιο μακροπρόθεσμη αρμοδιότητα διαχείρισης της παρακαταθήκης. Η επιτροπή θα ήθελε να της έχουν παρουσιαστεί προτάσεις από το δημοτικό συμβούλιο για την ενίσχυση της πολιτιστικής διαχείρισης από το ίδιο και όχι απλώς να φαίνεται ότι βασίζεται στις δομές ΠΠΕ.

Η επιτροπή σημείωσε ότι η επωνυμία ΠΠΕ έχει σχετικά αρνητική φήμη στην Ελλάδα και εκτίμησε τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την ανάκτηση της σχετικής υποστήριξης.

Η επιτροπή χαιρέτισε την πρόθεση και των τριών ΠΠΕ για το 2021 να έχουν κοινή ιστοσελίδα (www.econ2021.eu).

Περίληψη

Η επιτροπή έκρινε ότι το προτεινόμενο πρόγραμμα δεν κατάφερε να αρθεί στο ύψος των απαιτήσεων προκειμένου να καταστεί πρότυπο περιφερειακής πόλης σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Η παρουσίαση της στρατηγικής και των φιλοδοξιών ήταν καλή. Τα τρία σκέλη του προγράμματος δημιούργησαν ένα ισχυρό πλαίσιο, ωστόσο η επιτροπή θεώρησε ότι δεν υπάρχει συνέχεια μεταξύ των φιλοδοξιών των σκελών και των πρότζεκτ που περιλαμβάνουν. Το πρόγραμμα περιείχε πολλά ενδιαφέροντα πρότζεκτ αλλά έδωσε την εικόνα σειράς ανεξάρτητων παραγωγών και όχι ενός συνεκτικού συνόλου. Τα σχέδια για βιώσιμη πολιτιστική κληρονομιά δεν ήταν τόσο δυνατά όσο αναμενόταν. Αυτό καλύπτει τόσο το πρόγραμμα όσο και το περιεχόμενο της νέας πολιτιστικής προσφοράς και ικανότητας καθώς και των μέσων διατήρησής τους. Η σύνθεση αποτελεί την καλύτερη πολιτική όσον αφορά τους μελλοντικούς προϋπολογισμούς της πόλης, ωστόσο ακόμα και σε αυτή την περίπτωση η πόλη δεσμεύεται μόνο σε πολύ μικρή αύξηση του πολιτιστικού της προϋπολογισμού, κάτι που, σε συνδυασμό με την μικρή αρχική επένδυση στην ΠΠΕ, αποδυναμώνει την στρατηγική βούληση.

Συνολικά η επιτροπή έκρινε ότι η πρόθεση ανάδειξης της πόλης ως μοντέλου ανθεκτικής περιφερειακής πόλης σε ευρωπαϊκό επίπεδο προωθήθηκε με αρκετά ενδιαφέροντα τρόπο, ωστόσο δεν είχε στρατηγική και σχέδια εντοπισμού άλλων αντίστοιχων ευρωπαϊκών πόλεων με τις οποίες θα μπορούσε να συνεργαστεί μέσα στα επόμενα 5 χρόνια προκειμένου να μάθει και να ανταλλάξει εμπειρίες.

Η επιτροπή συνιστά να επανεξετάσει η πόλη το πρόγραμμα της λαμβάνοντας υπόψη το αποτέλεσμα του διαγωνισμού. Η υποψηφιότητα περιλαμβάνει σημαντικά σημεία που μπορούν να συνεισφέρουν μεσοπρόθεσμα στην πολιτιστική στρατηγική. Η ενέργεια, η δέσμευση και η συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη της υποψηφιότητας αξίζει να τύχει περαιτέρω εξέλιξης.

Ρόδος

Πλαίσιο

Η Ρόδος παρουσιάστηκε ως μια επιτυχημένη πόλη με ισχυρούς πόρους πολιτιστικής κληρονομιάς που συμπληρώνουν την προσφορά διακοπών κοντά στη θάλασσα. Η υποψηφιότητα συμπεριλαμβάνει τα νησιά των Δωδεκανήσων. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι η περιοχή διαθέτει διαφοροποιημένο πολιτισμικό κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί πηγή έμπνευσης για πρότζεκτ και καλλιτέχνες. Κατά την παρουσίαση, η επιτροπή ενημερώθηκε για τους στόχους της επέκτασης της τουριστικής περιόδου στους ελλιπώς ανεπτυγμένους από τουριστική άποψη χειμερινούς μήνες, για την προσπάθεια ενίσχυσης της πολιτιστικής τουριστικής προσφοράς και την ανάπτυξη του δυναμικού των νησιών.

Η πολιτιστική προσφορά βασίζεται σήμερα κατά κύριο λόγο στα ιστορικά αξιοθέατα. Στον φάκελο υποψηφιότητας αναγνωρίζεται ότι πολλοί καλλιτέχνες, θεατρικές ομάδες, μουσικοί, σχεδιαστές κλπ. είναι «παγιδευμένοι σε παραγωγές μικρής κλίμακας, λόγω μικρής προσέλευσης κοινού και έλλειψης ευκαιριών».

Η υποψηφιότητα βασίζεται στο θέμα «Ταξίδι στο Φως». Δομείται γύρω από τέσσερις κατευθύνσεις, που παραπέμπουν σε πυξίδα: «Πολίτης της Ευρώπης» (Διαφορετικότητα και Αξίες), «Ανατολή-Δύση» (Πλατφόρμα Διαλόγου), «Νησιωτικότητα» (Βιωσιμότητα και Πρόσβαση) και «Δημιουργικός Τόπος, Δημιουργικοί Άνθρωποι» (Γιορτή της συν-δημιουργίας).

Πολιτιστική Στρατηγική

Η πολιτιστική στρατηγική εγκρίθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο το 2015, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Σχεδίου του για το διάστημα 2015-2019. Το 2016 εγκρίθηκε τροποποίηση για την παράταση του πολιτιστικού σκέλους για πέντε επιπλέον έτη. Η στρατηγική θα αναθεωρείται κάθε τρία έτη και θα περιλαμβάνει και διαδικτυακή διαδικασία διαβούλευσης. Η υποψηφιότητα ΠΠΕ είναι εναρμονισμένη με μια μάλλον ευρύτερη πολιτιστική στρατηγική. Δεν έχει υπάρξει επίσημη χαρτογράφηση του πολιτιστικού τομέα και ο φάκελος υποψηφιότητας παραδέχεται ότι τα στοιχεία είναι κατακερματισμένα. Στην περίπτωση επιλογής της, η Ρόδος θα διενεργούσε μελέτη εκ βάθρων.

Η επιτροπή εκτίμησε δεόντως τη δέσμευση για την υλοποίηση του 36% των πρότζεκτ του φακέλου υποψηφιότητας, ανεξαρτήτως της έκβασης του διαγωνισμού ΠΠΕ. Το σχέδιο προβλέπει ότι το 44% των εκδηλώσεων του φακέλου υποψηφιότητας δεν είναι εφάπαξ διοργανώσεις, αλλά το πρώτο βήμα για βιώσιμες ετήσιες ή ανά διετία εκδηλώσεις.

Ο φάκελος υποψηφιότητας δίνει περιορισμένες πληροφορίες όσον αφορά τον πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο της ΠΠΕ. Σε αντίθεση με άλλους φακέλους, δεν έγινε ανοικτή ανάλυση των προκλήσεων και των ευκαιριών που αντιμετωπίζει η πόλη, κάτι που θα μας έδινε την ευκαιρία να εξετάσουμε την πολιτιστική στρατηγική και την συνακόλουθη υποψηφιότητα ΠΠΕ ενταγμένη σε ένα γενικότερο πλαίσιο. Η επιτροπή εντόπισε μια αντίφαση μεταξύ, αφενός, της διαβεβαίωσης του φακέλου υποψηφιότητας ότι η ΠΠΕ δε στόχευε στην αύξηση του τουρισμού και, αφετέρου, των στοιχείων που παρασχέθηκαν κατά την παρουσίαση, τα οποία αναδείκνυαν την αύξηση του τουρισμού, ιδίως κατά την περίοδο εκτός αιχμής.

Η επιτροπή έκρινε ότι τα σχέδια για την παρακολούθηση και αξιολόγηση ήταν ελλιπή. Η διαδικασία παρακολούθησης δεν προσδιοριζόταν ως χωριστή δραστηριότητα για την καθοδήγηση των φορέων διαχείρισης της ΠΠΕ κατά τη φάση προπαρασκευής, ώστε να μπορούν να γίνονται τροποποιήσεις. Οι πίνακες των πιθανών δεικτών κάλυπταν πεδία πέραν των επιδιώξεων μιας ΠΠΕ. Ορισμένοι δείκτες προκάλεσαν προβληματισμό στην επιτροπή, όπως εκείνος που αφορούσε τη συλλογή στοιχείων για το «πλήθος των κατοίκων που θεωρούν τη γλώσσα, τα έθιμα και την παράδοση ως βασικά στοιχεία της

εθνικής ταυτότητας». Αυτό δε φαίνεται συμβατό με την έννοια της ιδιότητας του Ευρωπαίου πολίτη, δεδομένου ότι η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση προκαλούν μεταβολές στην έννοια της ιθαγένειας.

Ευρωπαϊκή Διάσταση

Η δύναμη της ευρωπαϊκής διάστασης στο προτεινόμενο πρόγραμμα απορρέει από την επιδίωξη κάθε πρότζεκτ να περιλαμβάνει εταίρους από τη Μέση Ανατολή (κυρίως την ανατολική Μεσόγειο), καθώς και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σύμφωνα με την αρχή 2+1 του προγράμματος Social Erasmus. Αυτός είναι ένας αξιόπαινος στόχος (αν και μάλλον υπερβολικά περιοριστικός για άλλα αξιόλογα πρότζεκτ που καλύπτουν τις απαιτήσεις). Η επιτροπή διαπίστωσε ότι αυτός ο αξιόπαινος στόχος δεν αντανακλάται στους στόχους στην ενότητα περί αξιολόγησης. Εκεί, οι δείκτες αφορούν περισσότερο το πλήθος των εκδηλώσεων, παρά οποιαδήποτε επίτευξη μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης και κατανόησης σε σχέση με τους πολιτισμούς της Ευρώπης καθώς και, στην προκειμένη περίπτωση, της ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Αυτή η αδυναμία ήταν επίσης εμφανής στην έλλειψη δράσεων διαπολιτισμικού διαλόγου πέραν των παραστάσεων. Δεδομένης της τοποθεσίας της, η πόλη είχε την ευκαιρία να δημιουργήσει ένα πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα που θα καταπιανόταν με τρέχοντα ζητήματα πολιτισμικών συγκρούσεων. Η επιτροπή δε διέκρινε ένα στιβαρό φάσμα εταίρων από την Ευρώπη. Πολλοί οργανισμοί ήταν μικρής κλίμακας και περιορισμένης διεθνούς εμβέλειας.

Η ομάδα υποψηφιότητας έχει υπογράψει πρωτόκολλα συνεργασίας με αρκετές προσεχείς ΠΠΕ και δήλωσε την πρόθεσή της να συνεργαστεί με ΠΠΕ από σήμερα και μέχρι το 2021. Εντούτοις, στην παρούσα φάση η επιτροπή ανέμενε ένα λεπτομερέστερο σύνολο συμφωνιών υλοποίησης πρότζεκτ.

Καλλιτεχνικό πρόγραμμα

Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα με κεντρικό θέμα το «Ταξίδι στο Φως» δομείται γύρω από τέσσερις άξονες: «Πολίτης της Ευρώπης», «Ανατολή- Δύση», «Νησιωτικότητα» και «Δημιουργικός Τόπος». Πρόκειται για συνειδητή σύμπτυξη σε σχέση με τους επτά άξονες της προεπιλογής, προκειμένου να καταστεί σαφέστερο το μήνυμα. Επιδίωξη είναι να αξιοποιηθούν τα τέσσερα χρόνια προπαρασκευής για την προσέλκυση σημαντικού αριθμού καλλιτεχνών και κοινού από όλο τον κόσμο.

Στην κατάρτιση της υποψηφιότητας συνέβαλαν οι συναντήσεις με τοπικούς πολιτιστικούς παράγοντες, όπως αρχιτέκτονες, ΜΚΟ και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Βασικό στοιχείο του προγράμματος αποτελεί η πρόθεση τα πρότζεκτ να περιλαμβάνουν έναν εταίρο από τη Μέση Ανατολή και δύο εταίρους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, πολλά προτεινόμενα πρότζεκτ έχουν εταίρους από ακόμη πιο μακρινές χώρες, μεταξύ των οποίων η Ρωσία και οι ΗΠΑ.

Η επιτροπή παρατήρησε αρκετά ενδιαφέροντα πρότζεκτ ή προγράμματα. Τα περισσότερα ήταν σχετικά μικρής κλίμακας, σε μορφή εργαστηρίων, τα οποία λειτουργούν ως πόλος έλξης για μικρούς αριθμούς ανθρώπων από διαφορετικές χώρες βάσει κάποιου κοινού ενδιαφέροντος. Θα περιμέναμε ευρύτερη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού σε αυτές τις εκδηλώσεις. Αποκομίσαμε την εντύπωση περισσότερο της χρήσης του νησιού ως χώρου έκφρασης άλλων, παρά της εστίασης στους δικούς του κατοίκους, κάτι που θα εμβάθυνε την αντίληψή τους για την ποικιλομορφία των πολιτισμών της Ευρώπης.

Κάποια προγράμματα ήταν φιλόδοξα, όπως το «Persona Κέντρο Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου», το οποίο στοχεύει στη δημιουργία μιας σταθερής ροής κινηματογραφικής παραγωγής στη Ρόδο, και το «Digit: Isle», το οποίο βασίζεται στην τεχνολογική καινοτομία στον χώρο της τέχνης, σε συνδυασμό με εκπαιδευτικά στοιχεία. Η

επιτροπή διαπίστωσε περιορισμένο αριθμό πρότζεκτ στο πεδίο των εικαστικών τεχνών, κάτι που οδηγεί σε υπερβολική έμφαση στις παραστάσεις, στις διάφορες εκφάνσεις τους.

Η επιτροπή σημείωσε την πρόθεση ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων στο κλίμα, με τη χρήση ενός σχεδίου αντιστάθμισης με φύτευση δέντρων, μια προσέγγιση που πλέον θεωρείται ανεπαρκής για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα. Ελπίζαμε αυτή να είχε αναβαθμιστεί μέσω μιας πιο αποφασιστικής προσέγγισης για τη μείωση των πραγματικών επιπτώσεων των εκδηλώσεων εντός του ίδιου του πολιτιστικού τομέα (π.χ. πράσινες εκδηλώσεις) και του κλάδου του τουρισμού. Η επιτροπή εκτίμησε θετικά τη δοκιμαστική, πιλοτική εφαρμογή αρκετών πιθανών πρότζεκτ.

Ωστόσο, η αξιολόγηση του προτεινόμενου προγράμματος από την επιτροπή κατέστη δυσχερής λόγω της έλλειψης οικονομικών στοιχείων για τα προτεινόμενα πρότζεκτ (βασικό στοιχείο των φακέλων υποψηφιότητας που φτάνουν στο τελικό στάδιο επιλογής).

Κατά την παρουσίαση, η επιτροπή πληροφορήθηκε ότι οι κυριότερες εκδηλώσεις δεν είχαν ακόμη ανακοινωθεί. Αυτό σήμαινε ότι η επιτροπή δεν μπορούσε να είναι βέβαιη ως προς τα κεντρικά πρότζεκτ, τα οποία κατά κανόνα λειτουργούν ως πόλοι έλξης για το διεθνές κοινό, πάνω και πέρα από τα συνήθη τουριστικά αξιοθέατα της πόλης και του νησιού.

Κατά την παρουσίαση, η επιτροπή ενημερώθηκε ότι ένα πρότζεκτ θα έχει προϋπολογισμό πάνω από

3,7 εκατομμύρια ευρώ και θα διοργανωθεί από τον οργανισμό του Καλλιτεχνικού Διευθυντή. Η πρακτική αυτή είναι εξαιρετικά ασυνήθης στις ΠΠΕ και θα δώσει το έναυσμα για κατηγορίες περί σύγκρουσης συμφερόντων. Βάσει της εμπειρίας από προηγούμενες ΠΠΕ είναι σημαντικό τα ανώτερα στελέχη (και τα μέλη του Συμβουλίου) να μην έχουν επιχειρησιακό συμφέρον από το πρόγραμμα ΠΠΕ. Υπήρχε επίσης ένας κατά τα φαινόμενα μεγάλος αριθμός πρότζεκτ του Heat Collective, στα διάφορα σχήματά του. Η επιτροπή δεν ήταν σε θέση να συγκρίνει το σχετικό μέγεθος και το αντικείμενο των πρότζεκτ ούτε την ισορροπία μεταξύ των αξόνων.

Ένας από τους στόχους που περιγράφηκαν στην παρουσίαση περιελάμβανε την ενίσχυση της πολιτιστικής προσφοράς κατά τη χαμηλή τουριστική περίοδο. Η επιτροπή δεν ήταν σε θέση να προβεί σε σχετική αξιολόγηση, καθώς δεν προσκομίστηκε χρονοδιάγραμμα.

Οι προτάσεις για την ανάπτυξη των δημιουργικών κλάδων ήταν ιδιαίτερα ελλιπείς, δημιουργώντας αδυναμία ως προς την επίτευξη των οικονομικών στόχων της ΠΠΕ. Απουσίαζαν επίσης ευκαιρίες για την επέκταση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων σε πρότζεκτ όπως το «Συγκομιδή της Παράδοσης».

Ικανότητα

Η υποψηφιότητα εγκρίθηκε ομόφωνα από το Δημοτικό Συμβούλιο το 2015. Όλοι οι επικεφαλής των πολιτικών κομμάτων υπέγραψαν διακήρυξη υποστήριξης της υποψηφιότητας, για το ενδεχόμενο αλλαγής πολιτικής ηγεσίας μεταξύ 2015 και 2021. Ταυτόχρονα, την υποστήριξή τους στην υποψηφιότητα εξέφρασαν τα Δημοτικά συμβούλια των 18 νησιών των Δωδεκανήσων. Τον Σεπτέμβριο του 2016, το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε την πολιτιστική στρατηγική, επιβεβαιώνοντας de facto εκ νέου και την υποψηφιότητα.

Η πόλη έχει εξασφαλίσει 37 εκατομμύρια ευρώ για ένα σχέδιο αποκαταστάσεων και ανακαινίσεων, για τη βελτίωση των πολιτιστικών υποδομών. Στον φάκελο υποψηφιότητας δίνονται περιορισμένα στοιχεία για τα συγκεκριμένα πρότζεκτ και την τρέχουσα πορεία και αναμενόμενη ημερομηνία ολοκλήρωσής τους. Η επιτροπή δεν ήταν σε θέση να κρίνει κατά πόσον το εν λόγω πρόγραμμα δημιουργούσε κίνδυνο για την ΠΠΕ. Η πόλη διαθέτει μεγάλο φάσμα χώρων, ιδίως σε κτίρια πολιτιστικής κληρονομιάς, για εκδηλώσεις με ιδιαίτερη έμφαση στις παραστατικές τέχνες. Υπήρχαν λιγότερες αναφορές σε χώρους σύγχρονης τέχνης. Σε όλον τον φάκελο, τα στοιχεία για την ικανότητα πολιτιστικής παραγωγής ήταν λιγότερα από εκείνα για τους χώρους εκδηλώσεων.

Ο φάκελος υποψηφιότητας περιείχε λίγες πληροφορίες αναφορικά με τις δεξιότητες και τις εμπειρίες της πόλης σε σχέση με την πολιτιστική διαχείριση. Αναγνωρίζεται ότι οι πολιτιστικοί θεσμοί των νησιών «έχουν μείνει πίσω σε ό,τι αφορά τη μακροπρόθεσμη στρατηγική, την προβολή και τη διαχείριση». Προβλέπεται ένα μικρό εκπαιδευτικό πρόγραμμα· ωστόσο, οι περισσότερες ΠΠΕ εστιάζουν πλέον σε μεγάλης κλίμακας εκπαιδευτικά προγράμματα για τους πολιτιστικούς διαχειριστές και τη δημοτική διοίκηση της εκάστοτε πόλης. Η επιτροπή δεν πείστηκε για το ότι θα προέκυπτε σημαντική ενίσχυση της τοπικής διαχειριστικής ικανότητας (αντί για βραχυπρόθεσμες αναθέσεις καθηκόντων σε άτομα από την Αθήνα κλπ), για τη διαχείριση του σημαντικά ενισχυμένου πολιτιστικού προγράμματος μετά το πέρας της ΠΠΕ.

Προβολή

Κατά την προεπιλογή, η επιτροπή είχε σημειώσει την έντονη ενεργοποίηση πολιτών, φορέων, καθώς και του πολιτιστικού τομέα. Από τον φάκελο υποψηφιότητας φαίνεται ότι αυτή η ενεργοποίηση έχει περιοριστεί αισθητά σε σύγκριση με τη φάση της προεπιλογής, καθώς η προσοχή στράφηκε στη παγίωση του προγράμματος. Υπάρχει ισχυρή σύνδεση μεταξύ «ειδικών ομάδων του πληθυσμού» και επιμέρους πρότζεκτ. Υπάρχουν, όμως, λιγότερα στοιχεία για μια προσέγγιση πιο οριζόντιας ενσωμάτωσης των περιθωριοποιημένων ομάδων (π.χ. διασφάλιση πρόσβασης σε πολιτιστικούς χώρους και εξέταση των λόγων μη προσέλευσης κλπ). Η επιτροπή εκτίμησε θετικά τον στόχο της προσβασιμότητας των πολιτιστικών χώρων από άτομα με αναπηρίες.

Η επιτροπή δε θεώρησε πειστικά τα σχέδια για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος του κοινού. Η επιτροπή περίμενε μια πολύ πιο διεξοδική προσέγγιση της προσέλκυσης του κοινού μέσω των φεστιβάλ και των πολιτιστικών φορέων. Αυτό είναι ανεξάρτητο από τη συμμετοχή των σχολείων, η οποία ελάχιστα αναφέρεται στον φάκελο υποψηφιότητας. Το ψηφιακό σχέδιο δεν περιελάμβανε, όπως θα περίμενε η επιτροπή, στοιχεία για τη διεύρυνση της συμμετοχής των πολιτών στην πολιτιστική ζωή.

Διαχείριση

Ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός είναι 45 εκατομμύρια ευρώ. Το ποσό αυτό θα προέλθει από το Δήμο (17 εκατομμύρια ευρώ), την Περιφέρεια (8,7 εκατομμύρια ευρώ), την Ε.Ε. (κυρίως μέσω ανταγωνιστικών προσφορών) (1,9 εκατομμύρια ευρώ) και τον ιδιωτικό τομέα (5,4 εκατομμύρια ευρώ). Η αναμενόμενη συνεισφορά της κυβέρνησης ανέρχεται στα 11,9 εκατομμύρια ευρώ.

Προβλέπεται το 80% να διατεθεί για την κάλυψη των δαπανών του προγράμματος, το 10% για μάρκετινγκ και το 8% για μισθούς και διοικητικές δαπάνες. Άλλο ένα 2% του προγράμματος καλύπτει νέες δράσεις πριν από το 2021.

Η προβλεπόμενη συνεισφορά της κυβέρνησης δεν έχει ακόμη επιβεβαιωθεί, όμως είναι σε ύψος ανάλογο με άλλες ΠΠΕ σε χώρες με συγκρίσιμο ΑΕΠ.

Η επιτροπή είχε επιφυλάξεις σχετικά με τις οικονομικές προβλέψεις. Καμία ΠΠΕ δεν έχει κατορθώσει να δαπανήσει 80% του προϋπολογισμού της σε δαπάνες του προγράμματος, ούτε μόλις 8% σε μισθούς (υπολογίζοντας 60 μέλη προσωπικού στην περίοδο μέγιστης απασχόλησης).

Η επιτροπή εξέτασε την προτεινόμενη νομική μορφή του φορέα διαχείρισης και τη σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου. Παρατήρησε ότι δεν περιλαμβάνονταν εκπρόσωποι από την κοινωνία των πολιτών, την εκπαίδευση και τον πολιτιστικό τομέα.

Η επιτροπή έκρινε κατάλληλη την επιλογή του Διευθύνοντα Συμβούλου, του Καλλιτεχνικού Διευθυντή και λοιπών ανώτερων στελεχών. Η κατανομή αρμοδιοτήτων, ωστόσο, δεν ήταν σαφής.

Η επιτροπή σημείωσε το περίγραμμα της στρατηγικής μάρκετινγκ και τα πλεονεκτήματα που θα είχε η ΠΠΕ χάρη στη στενή σχέση της με τον ανεπτυγμένο κλάδο τουρισμού και φιλοξενίας του νησιού. Υπήρχε σαφής και διεξοδική προσέγγιση για την πληροφόρηση τόσο της υφιστάμενης τουριστικής βάσης του νησιού, όσο και των κατοίκων του ίδιου του νησιού αλλά και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Η επιτροπή έκρινε ότι υπήρξε λιγότερη εστίαση απ' ό,τι περίμενε σε νέες ομάδες-στόχος, που θα έβρισκαν ελκυστικό το πρόγραμμα της ΠΠΕ. Η ΠΠΕ θα χρειαζόταν ειδική στρατηγική μάρκετινγκ, διακριτή από το κοινό τουριστικό προωθητικό υλικό, με έμφαση στη νέα πολιτιστική προσφορά και σχεδιασμένη για διαφορετικό κοινό-στόχος.

Περίληψη

Η υποψηφιότητα είχε την ενδιαφέρουσα φιλοδοξία να συνεργαστεί σε κάθε πρότζεκτ με εταιρούς τόσο από την Ευρώπη όσο και από τη Μέση Ανατολή. Αυτό θα δημιουργούσε προστιθέμενη αξία για την ανάπτυξη της ΠΠΕ. Η επιτροπή θεώρησε ασαφείς τους στόχους της υποψηφιότητας. Η έλλειψη οικονομικών στοιχείων για τα πρότζεκτ αποτέλεσε αδυναμία. Σε ορισμένα σημεία, ιδίως κατά την παρουσίαση, βρέθηκε στο επίκεντρο η επιδίωξη της ενίσχυσης της πολιτιστικής τουριστικής προσφοράς στο νησί, κάτι που δεν προβάλλεται με τον ίδιο τρόπο στον φάκελο υποψηφιότητας. Αυτό κατέδειξε έλλειψη σαφήνειας σε ό,τι αφορά τους στόχους. Η επιτροπή έχει επιφυλάξεις για την ικανότητα του πολιτιστικού τομέα του νησιού να υλοποιήσει ένα έργο τόσο σύνθετο και ογκώδες όσο η ΠΠΕ. Το στοιχείο ενίσχυσης αυτής της ικανότητας ήταν σχετικά ελλιπές. Παρά τη συχνή ενσωμάτωση ψηφιακών δράσεων, το πρόγραμμα δε διέθετε σύγχρονη και καινοτόμο εστίαση. Διαπιστώθηκε δυσανάλογη έμφαση υπέρ των παραστατικών τεχνών, με υπο-εκπροσώπηση των διαφόρων εικαστικών τεχνών. Η συμμετοχή των δημιουργικών κλάδων θα μπορούσε να έχει αναπτυχθεί περισσότερο, π.χ. βιοτεχνία. Τα σχέδια για τα νησιά δεν ήταν επαρκώς αποσαφηνισμένα, παρότι κατά την παρουσίαση πολλά

αξιολογήθηκαν ως θετικά, όπως η εκπαίδευση και η αξιοποίηση εθελοντών.

Η επιτροπή χαιρετίζει την πρόθεση υλοποίησης του 36% του προγράμματος ανεξαρτήτως της έκβασης του διαγωνισμού ΠΠΕ. Αυτό καταδεικνύει μια σαφή δέσμευση για την αναβάθμιση της πολιτιστικής προσφοράς της πόλης, εναρμονισμένη με την πολιτιστική της στρατηγική.

Επόμενα Βήματα

Επίσημη Ανάθεση

Η παρούσα έκθεση έχει αποσταλεί στο Υπουργείο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα δημοσιευτεί στις ιστοσελίδες και των δύο φορέων. Σύμφωνα με το άρθρο 11 της Απόφασης και βάσει της παρούσας έκθεσης, το Υπουργείο θα αναθέσει στην Ελευσίνα τον τίτλο της ΠΠΕ στην Ελλάδα για το 2021. Θα ενημερώσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η επίσημη ανάθεση επιτρέπει στην Ελευσίνα να χρησιμοποιεί τον τίτλο «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2021».

Βραβείο Μελίνα Μερκούρη

Η επιτροπή συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να απονείμει το Βραβείο Μελίνα Μερκούρη στην επιλεγείσα πόλη. Η καταβολή του βραβείου των 1,5 εκατομμυρίων ευρώ μεταφέρεται έως το 2021 και υπόκειται σε όρους και προϋποθέσεις.

Οι όροι και προϋποθέσεις είναι οι εξής (άρθρο 14 της Απόφασης):

- Η ΠΠΕ τηρεί τις δεσμεύσεις που διατύπωσε στην αίτησή της.
- Συμμορφώνεται με τα κριτήρια.
- Λαμβάνει υπόψη τις συστάσεις της παρούσας έκθεσης της επιτροπής επιλογής και τις εκθέσεις της επιτροπής παρακολούθησης.
- Δεν έχουν σημειωθεί ουσιαστικές αλλαγές στο πρόγραμμα και τη στρατηγική που περιγράφηκαν στο φάκελο υποψηφιότητας, συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων για την παρακαταθήκη μετά το έτος της ΠΠΕ.
- Ο προϋπολογισμός έχει διατηρηθεί σε επίπεδο ικανό να προσφέρει πρόγραμμα υψηλού επιπέδου και σε επίπεδο που συνάδει με το φάκελο υποψηφιότητας.
- Έχει γίνει σεβαστή η ανεξαρτησία της καλλιτεχνικής ομάδας.
- Η Ευρωπαϊκή Διάσταση παραμένει επαρκώς ισχυρή στο τελικό πρόγραμμα.
- Καταδεικνύεται σαφώς μέσω των δράσεων Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας ότι πρόκειται για δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Έχουν καταρτιστεί σχέδια παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Στα τέλη του 2020, η επιτροπή παρακολούθησης θα κάνει σύσταση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το κατά πόσον θα γίνει η πληρωμή βάσει των εν λόγω όρων και προϋποθέσεων.

Η φήμη μιας Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης

Η πόλη στην οποία απονέμεται ο τίτλος της ΠΠΕ προσελκύει μεγάλο διεθνές ενδιαφέρον από τη σύσταση της επιτροπής μέχρι και μετά το έτος της ΠΠΕ. Είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση της φήμης της επωνυμίας ΠΠΕ προς όφελος των προηγούμενων και μελλοντικών πόλεων. Οι Αρχές της πόλης θα πρέπει να γνωρίζουν ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται (όχι μόνο στον πολιτιστικό τομέα) ενδέχεται να προσελκύσουν έντονα το ενδιαφέρον των εθνικών, διεθνών και κοινωνικών μέσων πληροφόρησης σε βαθμό πέρα από εκείνο που είχαν κληθεί να διαχειριστούν έως τότε. Προστίθεται έτσι μια ιδιαίτερη και νέα πτυχή στη λήψη αποφάσεων στην πόλη για ευρύ φάσμα θεμάτων.

Φάση Παρακολούθησης

Μετά την επιλογή της πόλης ως ΠΠΕ, ξεκινά η «Φάση Παρακολούθησης» (άρθρο 13 της Απόφασης). Η επιτροπή παρακολούθησης συνεργάζεται με την ΠΠΕ προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα της επωνυμίας ΠΠΕ και να προσφέρει συμβουλευτική και καθοδήγηση βάσει της εμπειρίας της.

Κατά την τελική επιλογή, **ο φάκελος υποψηφιότητας** αποτελεί την de facto σύμβαση μεταξύ της επιλεγείσας πόλης και των κατοίκων της, της επιτροπής παρακολούθησης, του Υπουργείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και των λοιπών υποψηφίων. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την καταβολή του Βραβείου Μελίνα Μερκούρη. Η επιτροπή παρακολούθησης αναμένει αυστηρή εναρμόνιση με το φάκελο υποψηφιότητας κατά την προπαρασκευαστική φάση και κατά τη διάρκεια του έτους της ΠΠΕ. Σημαντικές μεταβολές του φακέλου υποψηφιότητας θα πρέπει να συζητηθούν με την επιτροπή, μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προτού ληφθούν οι σχετικές αποφάσεις.

Ορίζονται τρία επίσημα σημεία παρακολούθησης (*φθινόπωρο 2017, άνοιξη 2019 και φθινόπωρο 2020*) οπότε η ΠΠΕ θα συναντηθεί με την επιτροπή στις Βρυξέλλες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκ μέρους της επιτροπής παρακολούθησης, θα ζητήσει από την ΠΠΕ να καταθέσει έκθεση προόδου και να υπογραμμίσει οποιοδήποτε ζήτημα πρέπει να καλυφθεί στην έκθεση προόδου. Η έκθεση πρέπει να αναφέρει τις βασικές εξελίξεις της ΠΠΕ, ενημέρωση για τα πρότζεκτ, τα οικονομικά και τα σχέδια που αναφέρονται στο φάκελο υποψηφιότητας, έκθεση κινδύνου και περιγραφή του σχεδίου εργασιών για την επόμενη περίοδο. Όλα τα παραπάνω θα συνοδεύονται από στοιχεία για την εφαρμογή των συστάσεων από τις επιτροπές επιλογής και παρακολούθησης.

Η επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να επισκεφθεί την πόλη για να παρακολουθήσει την πρόοδο.

Οι εκθέσεις της επιτροπής και για τις τρεις συναντήσεις θα δημοσιευθούν στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ΠΠΕ έχει την επιλογή να δημοσιεύσει ξεχωριστές εκθέσεις προόδου. Η επιτροπή συνιστά τη δημοσίευση για λόγους διαφάνειας.

Πέρα από τις επίσημες συναντήσεις παρακολούθησης, η επιτροπή επιλογής συνιστά τα ανώτερα στελέχη (Διευθύνων Σύμβουλος και Καλλιτεχνικός Διευθυντής) να συναντηθούν με μέλη της επιτροπής στις αρχές του 2017 προκειμένου να κάνουν μια εμπεριστατωμένη επισκόπηση του προτεινόμενου προγράμματος και της διαχείρισης της ΠΠΕ. Η εν λόγω συνάντηση θα επιτρέψει στην ΠΠΕ να προγραμματίσει τη λειτουργία της για την πρώτη χρονιά με βάση την εμπειρία της επιτροπής παρακολούθησης. Για τη συνάντηση απαιτείται ο συγχρονισμός με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Οι συστάσεις της επιτροπής στην Ελευσίνα

Οι εν λόγω συστάσεις έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τη διαχείριση της Ελευσίνας ΠΠΕ να αναπτύξει το δικό της πρόγραμμα και να διασφαλίσει ισχυρή διακυβέρνηση και διαχείριση. Η πρώτη χρονιά μετά την επιλογή είναι καθοριστικής σημασίας για όλες τις ΠΠΕ καθώς τότε επιδιώκεται η εδραίωση στέρεων θεμελίων για τις μετέπειτα λειτουργίες.

Διακυβέρνηση

- Σύσταση του νομικού προσώπου Eleusis2021 Α.Ε.. Διορισμός του Διοικητικού Συμβουλίου Εποπτείας. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα μέλη του Συμβουλίου διαθέτουν τις κατάλληλες στρατηγικές δεξιότητες και προέρχονται από συγκεκριμένους κλάδους. Τα μέλη του συμβουλίου δε θα πρέπει να έχουν ειδικά συμφέροντα από το πρόγραμμα της ΠΠΕ προς αποφυγή ενδεχόμενης σύγκρουσης συμφερόντων. Ο ρόλος τους είναι να

λειτουργούν σε στρατηγικό αλλά όχι εκτελεστικό επίπεδο. Ο Διευθύνων Σύμβουλος έχει την ευθύνη της καθημερινής διαχείρισης. Πρόκειται για τους πρέσβεις της ΠΠΕ και θα πρέπει να κατέχουν αρκετά υψηλόβαθμες θέσεις τόσο στον ιδιωτικό όσο και το δημόσιο τομέα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη για τη διασφάλιση της παρακαταθήκης της ΠΠΕ.

- Το Συμβούλιο και η Eleusis2021 πρέπει να λειτουργούν με το μεγαλύτερο βαθμό διαφάνειας σε όλα τα ζητήματα.
- Πρόσκληση στο Υπουργείο Πολιτισμού να συμμετέχει στο Συμβούλιο, προκειμένου να διευκολυνθεί η καθιέρωση σχέσεων σε υψηλό επίπεδο με υπουργεία και δημόσιους φορείς.
- Ανάρτηση της Πολιτιστικής Στρατηγικής στην ιστοσελίδα της πόλης (στα ελληνικά).
- Επιβεβαίωση του διορισμού του Καλλιτεχνικού Διευθυντή από το Συμβούλιο και διορισμός του Διευθύνοντος Συμβούλου μέσω δημόσιου διεθνούς διαγωνισμού. Οι λοιπές υψηλόβαθμες θέσεις θα καλυφθούν με τον ίδιο τρόπο και όσο το δυνατόν πιο σύντομα μέσα στο 2017.
- Ο Διευθύνων Σύμβουλος καταρτίζει και υποβάλλει στο Συμβούλιο προς έγκριση, τους οικονομικούς κανονισμούς συμπεριλαμβανομένης της σαφούς ανάθεσης των οικονομικών και νομικών εγκρίσεων.
- Διορισμός εξωτερικού φορέα για τη διεξαγωγή των ετήσιων ελέγχων και την έγκριση των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων της Ανώνυμης Εταιρείας για τη διασφάλιση διαφάνειας και δημόσιας λογοδοσίας. Η Ετήσια Έκθεση και οι Οικονομικές Καταστάσεις της Εταιρείας πρέπει να δημοσιεύονται. Σημειωτέον ότι πρόκειται για δημοσίευση των ελεγμένων οικονομικών καταστάσεων και όχι απλά του προτεινόμενου προϋπολογισμού όπως ορίζεται στο φάκελο υποψηφιότητας, στη σελίδα 88. Η έκθεση και οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να αποστέλλονται επίσης στην επιτροπή παρακολούθησης μέσω της Επιτροπής.
- Δημιουργία διαδικασιών εσωτερικής διαχείρισης και διοίκησης έως το καλοκαίρι του 2017. Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν: το ανθρώπινο δυναμικό, τις νομικές διαδικασίες (π.χ. όρους σύμβασης έργου), το απόρρητο των δεδομένων, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τα κριτήρια και συστήματα πρόσκλησης υποβολής προτάσεων για πρότζεκτ, τη στρατηγική μάρκετινγκ και προώθησης. Όλα τα παραπάνω θα πρέπει να καταρτίζονται στις αρχές της μεταβατικής περιόδου, καθώς τα συστήματα που χρησιμοποιούνται για την υποψηφιότητα αποκλείεται να είναι αρκετά σταθερά για την υλοποίηση.
- Ανάπτυξη και υλοποίηση εσωτερικής επικοινωνιακής στρατηγικής, που καλύπτει τις επικοινωνίες εντός του οργανισμού, μεταξύ του οργανισμού και της διοίκησης της πόλης, μεταξύ του οργανισμού και του Υπουργείου, με τον εθνικό οργανισμό τουρισμού και μεταξύ του οργανισμού και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μπορεί επίσης να καλύπτει και τις άλλες δύο υποψήφιες πόλεις (και τις άλλες δύο ΠΠΕ) προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία.
- Λεπτομερές σχέδιο στελέχωσης έως και το 2022 συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης ασκούμενων, αποσπασμένου προσωπικού και εθελοντών. Θα πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ του ρόλου που επιτελεί κάθε κατηγορία απασχόλησης έτσι ώστε οι μη αμειβόμενοι ασκούμενοι και οι εθελοντές να μην αντικαθιστούν το κανονικά αμειβόμενο προσωπικό.
- Επανεξέταση των οικονομικών σχεδίων, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότης από την Ε.Ε. και τον ιδιωτικό τομέα. Εξέταση ενδεχόμενου πρόσληψης επαγγελματία για την προσέλκυση πόρων.
- Δημιουργία υποδομής παρακολούθησης από το 2017 έτσι ώστε η διαχείριση να μπορεί να παρακολουθεί τα αποτελέσματα της κατά τη διάρκεια της προπαρασκευαστικής περιόδου.
- Επανεξέταση των αποτελεσμάτων και δεικτών, δημιουργία στόχων (και

προτεραιοποίησή τους). Σύνδεση των φορέων αξιολόγησης με εκείνους της Τιμισοάρα και του Νόβι Σαντ έτσι ώστε να λειτουργούν ως κοινοπραξία.

Πρόγραμμα

- Οι περισσότερες ΠΠΕ επανεξετάζουν το πρόγραμμά τους μετά την επιλογή για να επικαιροποιήσουν τα σχέδιά τους, ενδεχομένως να συγχωνεύσουν πρότζεκτ και να τα ενισχύσουν. Η επιτροπή συνιστά τη διεξαγωγή της εν λόγω επανεξέτασης με ιδιαίτερη έμφαση στην εμβάθυνση των ευρωπαϊκών συμπράξεων και αντιμετώπιση των ευρωπαϊκών θεμάτων έτσι ώστε οι πολίτες να μπορούν να αποκτήσουν καλύτερη αντίληψη της ποικιλομορφίας των πολιτισμών στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα (και η διαχείριση) θα πρέπει να εκφράζουν τον πλούτο της ποικιλομορφίας στην Ελευσίνα. Στην ενότητα «αξιολόγηση» της παρούσας έκθεσης γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα πρότζεκτ.
- Επανεξέταση των κεντρικών πρότζεκτ για τη διασφάλιση ενός πιο ισχυρού προγράμματος που θα αποτελέσει πόλο έλξης για τον διεθνή τουρισμό (π.χ. έκθεση για τον Στρατό από Τερακότα).
- Διασφάλιση ότι οι αλλαγές στο πρόγραμμα και την παρακαταθήκη συμπληρώνουν χωρίς να ανταγωνίζονται την Αθήνα.
- Επανεξέταση της προσέγγισης ανάδειξης κοινών ευρωπαϊκών ζητημάτων μέσω της φιλοξενίας διεθνών συνεδρίων, σεμιναρίων και εργαστηρίων καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου της ΠΠΕ και κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου έτους. Τα τρία θέματα της ΠΠΕ έχουν δυνατή πανευρωπαϊκή απήχηση και η ΠΠΕ θα πρέπει να τα αξιοποιήσει.
- Διεξαγωγή πιο εμπειριστατωμένης έρευνας και σχεδιασμού των διαφόρων στοιχείων του προγράμματος συμπεριλαμβανομένων των δημιουργικών κλάδων: προσέλκυση κοινού, Συμβούλια Γειτονιάς, χρήση βιβλιοθηκών και αρχείων και δραστηριότητες στην περιφέρεια Δυτικής Αττικής.
- Είναι σύνηθες κατά τον πρώτο χρόνο, να αναθέτουν οι ΠΠΕ την εξέταση της στρατηγικής μάρκετινγκ και προώθησης σε επαγγελματικές εταιρείες μάρκετινγκ. Πέραν της προσέλκυσης γενικού τουρισμού στην πόλη, η ΠΠΕ πρέπει να δώσει έμφαση στο στοχευμένο μάρκετινγκ για εξειδικευμένες αγορές, με ισχυρή αλληλεπίδραση μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (σε πολλές γλώσσες).
- Η πόλη πρέπει να προβεί σε ενδεδειγμένη επανεξέταση των τουριστικών υποδομών και της παρεχόμενης υποστήριξης των τουριστών.
- Δημιουργία ισχυρής σύμπραξης εργασίας με άλλες ΠΠΕ στην Τιμισοάρα και το Νόβι Σαντ. Κάτι τέτοιο μπορεί να περιλαμβάνει κοινή ιστοσελίδα www.ECOC2021.eu, κοινό μάρκετινγκ και κοινές αξιολογήσεις.

Ευχαριστίες

Η επιτροπή επιθυμεί να απευθύνει θερμές ευχαριστίες για την αποτελεσματική διαχείριση του διαγωνισμού στον Υπουργό, το προσωπικό του Υπουργείου με τη γενναιόδωρη υποστήριξη της ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός (EAC) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Steve Green (Πρόεδρος)

Απόστολος Καλφόπουλος

(Αντιπρόεδρος) Sylvia Amann

Cristina Farinha

Ulrich Fuchs

Alain Hutchinson

Jordi Pardo

Aiva Rozenberga

Pauli Sivonen

Ιωάννης

Τροχόπουλος

Agnieszka Wlazel

Suzana Žilič Fišer

Αθήνα

Δεκέμβριος 2016